



Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
OPĆINA KUPRES

LOKALNI AKCIJSKI PLAN ZAŠTITE OKOLIŠA 2012-2017 (LEAP)



Studen, 2011.godine



Izradu LEAP-a financirao je MDG-F program Očuvanje okoliša i klimatske promjene: „Standardizacija upravljanja okolišem: povezivanje lokalnih i državnih aktivnosti u BiH“. MDG-F je trogodišnji program koji zajednički provodi pet UN agencija: UNDP, UNV, UNEP, FAO i UNESCO, u partnerstvu sa Ministarstvom za vanjsku trgovinu i ekonomske odnose BiH, Ministarstvom civilnih poslova BiH, Ministarstvom za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS, Ministarstvom okoliša i turizma FBiH, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, općinama, te organizacijama civilnog društva. Program se financira sredstvima španjolskog Fonda za dostizanje milenijjskih razvojnih ciljeva (MDG-F).

Donositelj LEAP-a:

Bosna i Hercegovina

Federacija Bosne i Hercegovine

Kanton 10

Općina Kupres

Vukovarska 2

Kupres

Koordinator za izradu LEAP-a:

Dario Čičak, Služba za gospodarstvo, financije i pitanja branitelja

Radna grupa:

Miro Pašalić, Služba za gospodarstvo, financije i pitanja branitelja

Zrinko Dumančić, Služba za graditeljstvo, prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu

Marija Batinić, Služba za graditeljstvo, prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu

Bisera Lozančić, Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i imovinsko pravne odnose

Mato Čičak, Služba za gospodarstvo, financije i pitanja branitelja

Ile Dumančić, JKP „Kupres“



Tehničku pomoć pri izradi LEAP dokumenta pružio je stručni tim Enova d.o.o. Sarajevo



Sadržaj:

1	UVOD	4
2	UKRATKO O LEAP-u	5
3	UKRATKO O OPĆINI KUPRES	8
4	ANALIZA STANJA OKOLIŠA	11
4.1	Kvaliteta zraka	11
4.2	Korištenje, zaštita i upravljanje vodnim resursima	11
4.2.1	Vodoopskrba	11
4.2.2	Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	12
4.3	Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem	13
4.4	Upravljanje, zaštita i korištenje šumskih ekosustava	13
4.5	Upravljanje otpadom.....	14
4.6	Zaštita prirodnog i kulturno-povijesnog naslijeđa.....	15
4.7	Opskrba energijom i korištenje obnovljivih izvora energije	16
5	VIZIJA OPĆINE KUPRES	17
6	AKCIJSKI PLAN	18
6.1	Prioritetne mjere/projekti	39
7	PLAN MONITORINGA I EVALUACIJA	40
8	REFERENCE	43
9	PRILOZI	44
	PRILOG 1 – Projektne ideje.....	45
	PRILOG 2 – Izvještaj o stanju okoliša Općine Kupres.....	46
	PRILOG 3 – Forme anketa korištenih za ispitivanje javne percepcije o stanju okoliša	47
	PRILOG 4 – Lista učesnika u izradi LEAP-a	50



1 UVOD

Jedinstveni i raznovrsni okoliš naše Općine važan je svima koji žive i rade u našoj lokalnoj zajednici, a koji teže ka boljem kvalitetu življenja. Ipak, ovo životno okruženje ne možemo uzeti „zdravo za gotovo“, i stalno se moramo podsjećati da ono ovisi o tome kako ga čuvamo i na koji način njime upravljamo.

Također, jasno je i da djelatnosti i aktivnosti koje provodimo u našoj lokalnoj zajednici imaju određeni globalni utjecaj koji se posebno manifestira u vidu klimatskih promjena. Ova pojava se ne može ignorirati, jer ona ima utjecaja na sve nas, te je na svima i odgovornost u smislu promjene ponašanja kako bi se postiglo smanjenje emisija stakleničkih plinova u atmosferu.

Tako smo se našli pred velikim izazovom, koji za nasu općinu znači kreiranje plana aktivnosti na poboljšanju stanja okoliša, poboljšanje usluga u oblasti životne sredine i podizanje svijesti građana o njenom značaju.

Da bi se kvalitetno planirale aktivnosti u svrhu poboljšanja stanja okoliša, unaprijedile usluge u oblasti zaštite okoliša i podigla javna svijest građana o njenom značaju, razvijena je metodologija izrade Lokalnog akcijskog plana zaštite okoliša (*eng. Local environmental action plan*)¹.

LEAP je razvojno-planski dokument strateškog djelovanja u sferi politike zaštite i unapređenja okoliša u općini. To je dokument koji na osnovu stanja okoliša, identificira okolišne probleme ili nedostatke, kreira ciljeve i mjere za njihovo otklanjanje ili unaprjeđenje stanja okoliša u lokalnoj zajednici. LEAP se izrađuje sa ciljem rješavanja okolišnih problema lokalne zajednice kroz partnerski odnos svih zainteresiranih strana, stoga u njegovoj izradi trebaju sudjelovati svi zainteresirani, od građana, privrednih subjekata do vladine administracije.

U prethodnih nekoliko mjeseci, građani naše Općine zajedno sa predstavnicima općinske administracije ocijenili su stanje okoliša i dali sugestije za njegovo poboljšanje. Ovaj akcijski plan je rezultat naših diskusija i konkretnih prijedloga. LEAP je korak na putu unapređenja našeg okoliša.

¹ U Bosni i Hercegovini je usvojena skraćenica LEAP za lokalne planove zaštite okoliša/životne sredine

2 UKRATKO O LEAP-u

Zaštita okoliša za Općinu Kupres je od velikog značaja za sve građane koji žive i rade u lokalnoj zajednici. Općina se odlikuje značajnim prirodnim bogatstvom koja pruža velike mogućnosti za razvoj poljoprivrede i turizma. S obzirom da se, do sada, nije pružalo dovoljno pažnje zaštiti okoliša, odnosno racionalnom korištenju prirodnih resursa, te da je ovakvo stanje dugoročno neodrživo, ukazala se potreba za pažljivijim planiranjem i traženjem načina da se postigne ekonomski razvoj s maksimalnim očuvanjem prirodnih resursa.

Na inicijativu i financiranje od strane MDG-F programa očuvanja okoline i klimatskih promjena, Općina Kupres je dobila podršku za izradu Lokalnog akcijskog plana zaštite okoliša na osnovu čega je 18.10.2010. godine potpisan Memorandum o razumijevanju između Razvojnog programa ujedinjenih nacija (UNDP) i Općine Kupres. Dana 14.02.2011.god. je donesena Odluka o započinjanju procesa izrade LEAP-a (br. 02-23-17/11), a 14.02.2011.god. su imenovani učesnici izrade LEAP-a (br. 02-23-18/11) objavljeno u Narodnim novinama Herceg-bosanske Županije (HBŽ) (br. 4/98 u 13/00):

1. Koordinator za izradu LEAP-a, Služba za gospodarstvo, financije i pitanja branitelja
2. Radna grupa od šest članova, sastavljena od zaposlenih u odjeljenjima Općine Kupres i direktora JKP „Kupres“ :
 - Služba za gospodarstvo, financije i pitanja branitelja
 - Služba za graditeljstvo, prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu
 - Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i imovinsko pravne odnose
 - Javno komunalno poduzeće „Kupres“

Kompanija Enova d.o.o. Sarajevo je pružila tehničku i stručnu pomoć Općini Kupres u procesu izrade LEAP-a.

Planiranje je proces koji ne podrazumijeva samo izradu plana, već njegovu provedbu, praćenje rezultata, te poboljšanja, ukoliko su ona potrebna. U tom smislu, sadržaj LEAP-a sastoji se od pet glavnih cjelina i koncipiran je da prati sve navedene faze.



Slika 1: Sadržaj LEAP-a

Cjelokupan proces izrade LEAP-a Općine Kupres sastojao se od 3 glavne faze. U prvoj fazi izrade dokumenta analizirano je stanje okoliša Općine Kupres. Na osnovi stanja okoliša, identificirani su glavni okolišni problemi iz svake tematske oblasti. Izvještaj o stanju okoliša sa uvrštenim konkretnim (mjerljivim) okolišnim indikatorima, koji je urađen tokom 1. faze procesa izrade LEAP dokumenta, predstavlja osnovu za praćenje napretka u dostizanju ciljeva postavljenih u namjeri da očuvamo i zaštitimo naš okoliš. Glavni zaključci o stanju okoliša u Općini Kupres ugrađeni su u LEAP, dok je cjelokupan Izvještaj o stanju okoliša, kao zasebni separat, dat u prilogima ovog dokumenta i čini njegov neodvojivi dio.

Ključni dio procesa izrade LEAP-a je bilo određivanje vizije Općine Kupres, te definiranje ciljeva i mjera za dostizanje željenog stanja opisanog u viziji, odnosno za rješavanje postojećih okolišnih problema. Ovi ključni segmenti LEAP-a određeni su u suradnji sa svim zainteresiranim stranama kroz proces javnih konzultacija (radionica).

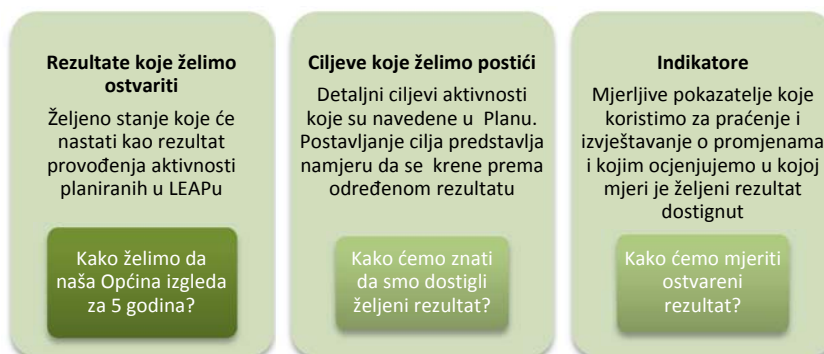
Najvažniji dio LEAP-a je Akcioni plan koji na osnovu analiziranog stanja i potreba definira aktivnosti koje je potrebno provesti u planskom periodu u cilju dostizanja zadanih ciljeva. Namjera nam je da se aktivnosti koje su definirane u Akcionom planu prate i ažuriraju kako s vremenom budemo dobivali nove informacije i identificirali nove prioritete.



Slika 2: Akcijski plan

Praćenje promjena u odnosu na početno stanje je zahtjevan proces i moguć je samo ako se postave jasni i mjerljivi indikatori. Praćenje provođenja aktivnosti iz Akcijskog plana definirano je Planom monitoringa, a evaluacija ostvarenih rezultata omogućena je nizom postavljenih mjerljivih indikatora.

LEAP Općine Kupres u svojoj strukturi definira:



Slika 3: Struktura LEAP-a



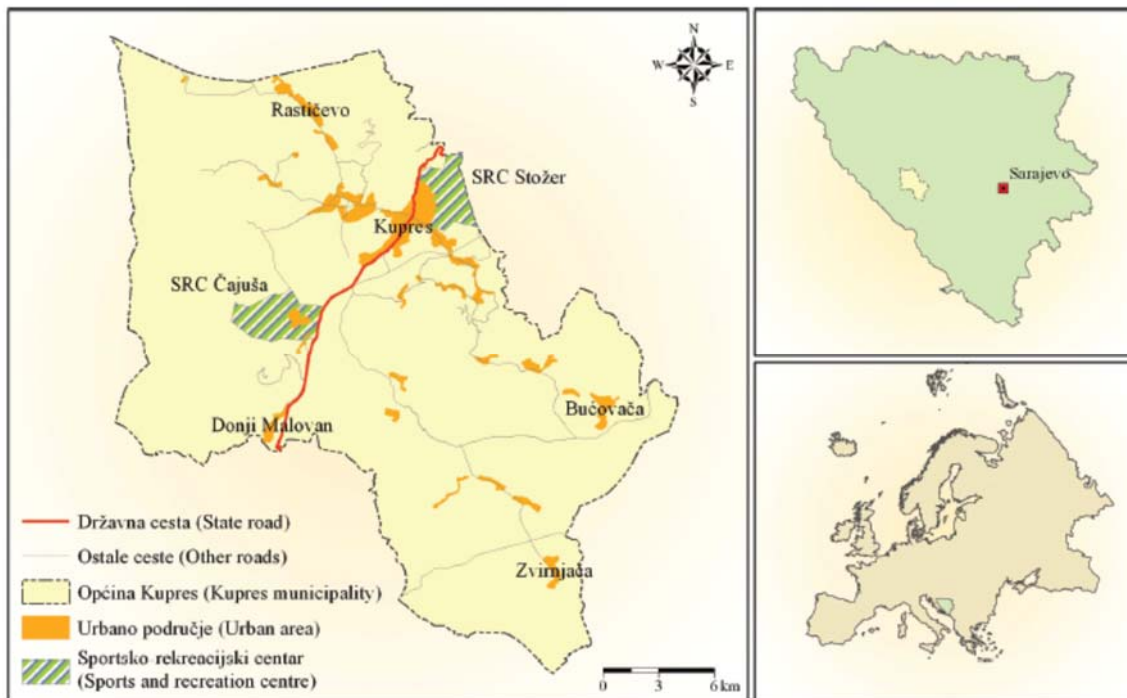
U planskom segmentu, dokument je usklađen sa svim relevantnim važećim dokumentima:

- 1) Prostorno-planska dokumentacija:
 - Regulacioni plan Općine Kupres, 1989. godina
 - Prostorni plan Općine Kupres, 2003-2023
- 2) Master plan razvoja turizma na području Općine Kupres, 2009.godina
- 3) Ribolovno-gospodarska osnova, 2009.godina
- 4) Program gospodarenja poljoprivrednim zemljištem na području Općine Kupres, 2010. godina

Kompletan proces izrade LEAP-a je trajao oko godinu dana, gdje su građani zajedno s općinskom administracijom ocijenili stanje okoliša i dali rješenja za njeno poboljšanje. Ovaj dokument predstavlja akcijski plan koji predlaže korake za unaprjeđenje zaštite okoliša na području Općine Kupres.

3 UKRATKO O OPĆINI KUPRES

Kupres je gradić i općina koja se nalazi u Kantonu 10 sa površinom od 567 km². Općina Kupres je smještena na nadmorskoj visini između 1.135 m do 1.250 m, a udaljenost od Jadranskoga mora je svega 130 km (Dubci). Kupreško polje je velika kraška visoravan, koja se pruža od sjeverozapada prema jugoistoku, dugačko je 24 km, široko 10 km i površine 93 km².



Slika 4: Općina Kupres

Izvor podataka: Šiljeg et al., 2010

Kupres obuhvaća planinski prostor kao i prostore visokih kraških polja: Kupreškog, Vukovskog i Ravanjskog. Granica na sjeveru je planina Vitorog, Stražbenica, Velika i Mala Plazanica, Mali i Veliki Stožer, na istoku i jugoistoku planina Raduša, Ravašnica, na jugu zaravan Paklina i Javorov Vrh, a na zapadu visoravan Hrbine. Općina graniči s općinama Kupres Republike Srpske, na sjeveru, Donji Vakuf i Bugojno, na sjeveroistoku, na istoku Uskoplje - Gornji Vakuf i Rama - Prozor, Tomislav Grad i Livno na jugu, te Glamoč.²

Teritorija Općine Kupres se nalazi u najvišem djelu dinarske sisteme u oblasti razvršija i visokih površina. Geološki mu je sastav od verfenskih škriljevaca, u širini djelomično od pješčenika, vapnenca, dolomita i slojeva melofira. U južnim je krajevima pokriveno neogenim jezerskim talozima, glinom i šljunkom. Na području Općine Kupresa najzastupljenija je VI kategorija zemljišta, zatim V, dok prostorno najmanje zastupljene VIa, VII i IVb kategorije.

Hidromorfološki, polje se dijeli na dva dijela: gornji dio polja, sjeverno od vododijelnice vodotoka Milač i Mrtvica, čiji vodotoci pripadaju slivu rijeke Save; južno od navedene vododijelnice se nalazi donji dio polja čiji vodotoci hidrološki gravitiraju slivu rijeke Cetine, odnosno jadranskom slivu.

² Prostorni plan Općine Kupres, 2003-2023



Najveće glacijalno jezero u Kupreškoj općini je Kukavičko jezero. Pored njega veći površinski obuhvat imaju još dva manja glacijalna jezera: Turjača i Rastičevačko jezero.

Klima je planinsko-alpska, oštra, s prosječnom godišnjom temperaturom od 5.5°C. Godišnje sume oborina se kreću od 1.150 l/m² do 1.300 l/m² u polju a na okolnim vrhuncima do oko 1.500 l/m².

Po posljednjem službenom popisu stanovništva iz 1991. godine, Općina Kupres imala je 9.618 stanovnika. Prema procjeni lokalne samouprave 2011 (podaci preuzeti iz Agencije za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka BiH) na području Općine Kupres na dan 31.12.2010. je živjelo 4.500 stanovnika, te 1.500 domaćinstava, iz čega proizlazi da prosječna gustoća naseljenosti u sadašnjem periodu iznosi oko 8 st/km².

Prije rata na području Općine Kupres je bilo 10-ak privrednih subjekata iz oblasti poljoprivrede, drvne industrije, ugostiteljstva, tekstilne industrije, metaloprerađivačke industrije, prehrambene industrije itd. Trenutno na području Općine nalaze se četiri pilane, tri prerađivačke poduzeća, dvije tvrtke koje se bave eksploatacijom mineralnih sirovina, deset većih farmi i trideset mini farmi, te dvije mini mljekare. U domenu turizma, Kupres raspolaže s četiri hotela, jednim apartmanom i tri pansiona te privatnim smještajima. S aspekta ugostiteljstva, postoji osam restorana i petnaest kafića, te dva prodajna centra.

Prema statističkim podacima, na području Općine je tijekom 2009. godine bilo registrirano 656 putničkih vozila, 131 teretno vozilo, 8 autobusa i 12 kombiniranih vozila. Postojeće regionalne i magistralne ceste na području Općine Kupres su: magistralni put M16 Koprivnica – Stržanj, regionalni put R415 Kupres i regionalni put R408 Tomislavgrad – Rama.

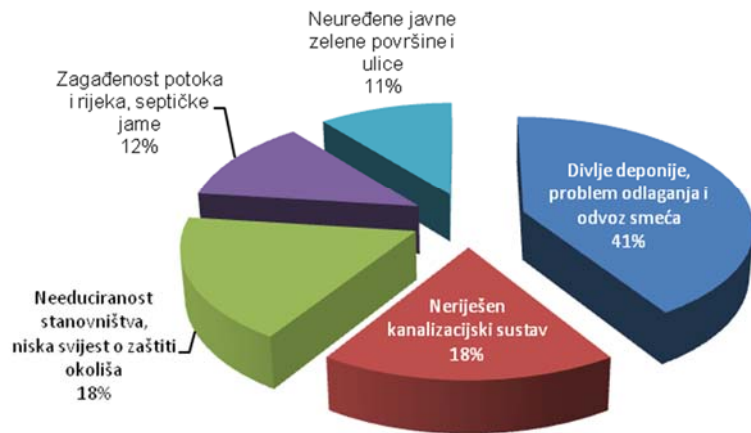
Tokom procesa LEAP-a, izvršeno je anketiranje stanovnika u cilju prikupljanja informacija o mišljenju javnosti o okolišnim problemima na području Općine Kupres. Prema rezultatima ankete, 38% ispitanih građana nije zadovoljna stanjem okoliša u Općini Kupres, a kao najveći uzrok ugrožavanja okoliša navode otpad i divlje deponije, te zagađenje rijeka i vodotoka.

U nastavku se daju glavni rezultati ankete, dok je cijela anketa dostupna u Izvještaju o stanju okoliša.

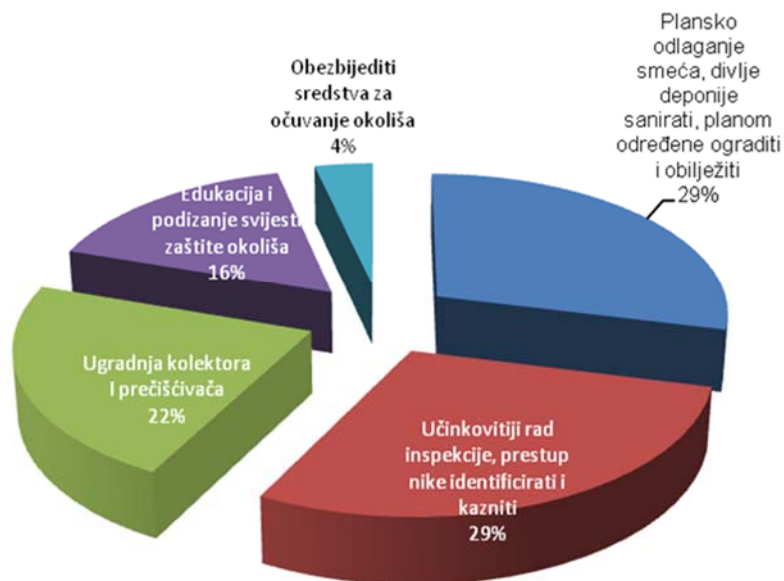




Pet najvažnijih problema okoliša Općine



Rješenja za navedene probleme u Općini





4 ANALIZA STANJA OKOLIŠA

4.1 Kvaliteta zraka

Na području Općine Kupres ne postoji stalni monitoring kvaliteta zraka niti program mjerenja za određene polutante (SO_2 , SO_x , CO_2 , CO , O_3 , NO_2 , NO , NO_x i dr.).

Svi industrijski pogoni koji su aktivni (npr. mljekare, pilane, metaloprerađivački pogoni) ne posjeduju okolišnu dozvolu što ukazuje i na nedostatak podataka o točnim količinama emisija. Zagađenje zraka u glavnom potječe od sagorijevanja iz motornih goriva, te iz individualnih ložišta tijekom zimske sezone. Problem zagađenja zraka emisijama iz putničkog prometa nije toliko značajan u usporedbi s problemima kao što su neugodni mirisi iz gradske i industrijske kanalizacije koja se izliva u Karićevac, te pražnjenje laguna sa svinjogojske farme kod Riličkog mosta.

4.2 Korištenje, zaštita i upravljanje vodnim resursima

4.2.1 Vodoopskrba

U Općini Kupres, postoji deset izvorišta koja su uključena u sustav vodoopskrbe:

- Točak – Hajdarevac (napajaju Kupres)
- Studenac
- Šadinac –Kraljevac (napajaju Kupres)
- Batinića vrilo
- Bašinar
- Botunska vrila
- Šarine dolina (Odžak)
- Vrgočevo vrilo (Begovo selo)
- Trčinoga (Otinovci)
- Ograđenica (Bili potok)

U ruralnom dijelu Kupresa, svako selo, osim sela Blagaj, ima svoj mjesni vodovod kojih ukupno ima 21. Distributivna mreža vodoopskrbe je duga svega 12 km koja uključuje kaptaže i vodospreme. Bušotina Bašinar i bušotina Hajdarevac su obuhvaćeni sustavom vodoopskrbe dok su radovi na vodospremi Hajdarevac planirani u narednom periodu.

Vodoopskrbnim sistemom upravlja J.K.P. „Kupres“. S obzirom na starost i dotrajalost vodoopskrbnog sustava, te nedostatka održavanja istog, gubici vode se procjenjuju na 20%.

Prema podacima JKP „Kupres“ broj legalnih priključaka na vodovodni sustav iznosi 1100 dok je ilegalnih 100. Oko 90% stanovnika je pokriveno uslugom vodoopskrbe, i to vodom iz vodoopskrbnog sustava a oko 10% (procjena) stanovništva se vodom opskrbljuje direktno iz bunara ili čatrnja. Od ukupnih priključaka 90% ima ugrađene mjerne uređaje (vodomjere), a ostalih 10% građani vodu plaćaju paušalno. Stopa naplate domaćinstva iznosi 80%, dok je za pravna lica 20%. Dosadašnja praćenja i analize pokazuju da prosječna potrošnja vode po stanovniku u Općini Kupres iznosi 100 l/stan/dan.

U cilju kontrole vode za piće, svakog mjeseca se vrše ispitivanja tri uzorka vode iz vodoopskrbnog sustava Kupresa koje obavlja Zavod za javno zdravstvo HBŽ Livno. Od ukupno 19 uzorka rađenih za



kvalitetu vode za piće, svi uzorci zadovoljavaju fizičko-kemijska svojstva vode dok jedan uzorak ne (tj. Ekofarma d.o.o. – tok rijeke Milač). Što se tiče mikrobioloških svojstava, 8 uzoraka imaju pozitivne rezultate a jedan od razloga je ispuštanje gradske i industrijske kanalizacije direktno u recipijent. Podaci o kvaliteti vode na izvorištima ne postoje dok ni jedan izvor nema ogradu niti vodozaštitnu zonu.

S aspekta površinskih voda, izvršeno je uzorkovanje vode za analizu na 4 lokaliteta od strane Poljoprivredno-prehrambeni fakultet, Univerziteta u Sarajevu. Analizirani fizički parametri vode, posebno provodljivost, ukazuju na povećanu prisutnost organskog otpada u dozvoljenim granicama ($<500 \mu\text{Si-1}$), posebno na lokalitetu 2 – rijeka Mrtvica. Kemijski sastav vode uvjeta sa pojedinih lokaliteta ukazuju na to da su ove vode podobne za život svih vrsta riba, od skupine salmonida pa do šaranolikih riba. Posebno je izražena visoka koncentracija kisika, između 7 i 9 mg/l, što pogoduje salmonidnim vrstama riba dok su vrijednosti nitrata (NO_3^-), nitrita (NO_2^-), amonijaka (NH_4^+) i drugih rastvorenih soli u okviru standarda propisanih vrijednosti za vode.

Osnovni problemi u vodoopskrbi Općine Kupres su slijedeći:

- Nerazvijena distributivna mreža, stara i u lošem stanju
- Vodovodne mreže nisu zatrpane
- Nemogućnost kontrolirane vodoopskrbe u mjesnim područjima
- Ne postoji automatsko doziranje klora u vodoopskrbnom sustavu
- Nijedan rezervoar nema zaštićenih zona
- Ne postoji monitoring kvalitete površinskih i podzemnih voda
- Nedostatak stručnog kadra u JKP Kupres
- Neadekvatno skladištenje i manipulacija čvrstim i tekućim gnojivom, te njegov nemaran odvoz do parcela na kojima se koristi kao osnovna gnojidba

4.2.2 Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

JKP „Kupres“ je nadležan za odvodnju i prečišćavanje otpadnih voda. U kanalizacijski sustav je jedino uključeno naselje Kupres. Pokrivenost uslugom je 70% za lokalno stanovništvo, dok je broj priključaka 1100. U područjima gdje nema kanalizacijskog sustava odvodnja otpadnih voda se rješava preko septičkih jama koje se prazne privatno ili od strane JKP Kupres, dok u nekim slučajevima otpadne vode idu direktno u potoke. Pretpostavlja se da se čak 99% septičkih jama ne prazni redovno.

S obzirom da ne postoje podaci o količinama otpadne vode, na osnovu podataka o potrošnji vode stanovništva obuhvaćenog uslugom vodoopskrbe u Općini Kupres ($164.250 \text{ m}^3/\text{god}$), uz pretpostavku o cca 20% umanjena količina vode koja ne podliježe odvođenju, dobiva se količina od $131.400 \text{ m}^3/\text{god}$ komunalne otpadne vode.

U tehnološkom procesu mljekara, procijenjena godišnja količina otpadne vode iznosi 1.140 t. Kako industrijski subjekti ne posjeduju okolišne dozvole, mjerenje kvalitete otpadnih voda se ne vrši. S aspekta poljoprivrednih djelatnosti, procijenjena godišnja količina potrošenog umjetnog gnojiva iznosi oko 5,9 t dok je godišnja količina stajskog gnojiva 16.582t.

Osnovni problemi u segmentu odvodnje otpadnih voda u Općini Kupres su:

- Ne postoji tretman otpadnih voda prije ispuštanja u recipijent
- Nepotpuna pokrivenost Općine uslugom odvodnje otpadnih voda
- Neadekvatne septičke jame (nesanitarne - nije osigurana vodonepropusnost, neadekvatno korištenje, neredovno pražnjenje)



- Neriješeno pitanje otpadnih voda iz tehnološkog procesa te korištenje sirutke – nus-proizvoda u preradi mlijeka
- Odsutnost riječnog raka u rijeci Mrtvici (indikator za lošu kvalitetu vode)
- Mikrobiološka neispravnost pojedinih uzoraka vode za piće što je posljedica fekalnog zagađenja
- Niska cijena usluga odvodnje otpadnih voda
- Nedostatak stručnog kadra

4.3 Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem

Općina Kupres zauzima površinu od 568,92km² ili 56.892 ha, dok površina od 53,08 km² ili 5.308 ha pripada Općini Srpski Kupres u Republici Srpskoj. Na području Općine Kupres nalazi se jedanaest katastarskih općina i to: K.O. Kupres, K.O. Otinovci, K.O. Vrila, K.O. Malovan, K.O. Rilić, K.O. Ravno, K.O. Donje Vukovsko, K.O. Gornje Vukovsko, K.O. Zlosela, K.O. Rastičevo i K.O. Blagaj.

Prema podacima iz katastra zemljišta Općine Kupres na poljoprivredno zemljište otpada 35.752 ha (uključujući i zemljište koje je pripada Republici Srpskoj), a ostalo se odnosi na šume i mali dio na vodotoke i građevinsko zemljište. Od ukupno navedenih poljoprivrednih površina na državno zemljište otpada 24.501 ha, a na privatno 11.251 ha.

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta (oranice i vrtovi, livade, pašnjaci) iznosi 35.752 ha. Prema uporabnoj vrijednosti, poljoprivredno zemljište je svrstano od četvrte do osme kategorije. Najveći dio šuma i šumskog zemljišta Općine Kupres pripada «Kupreškom» šumsko-gospodarstvenom području.

Tijekom ratnih godina cijela Kupreška općina bila je zahvaćena ratnim djelovanjem što je uzrokovalo i kontaminaciju zemljišta teškim metalima. Prema najnovijim podacima iz BH MAC-a iz 2011.g., veličina površine koja je tretirana protuminskim akcijama čišćenja i tehničkog izviđanja iznosi 1.24km², dok je veličina sumnjive površine 38.841km².

Trenutni problemi u oblasti korištenja, zaštite i upravljanje zemljištem:

- Povećano zaprašivanje okolnog poljoprivrednog zemljišta prilikom eksploatacije pijeska, te problem rekultivacije zemljišta na područjima gdje je završen iskop mineralnih sirovina
- Problem zagađenost minama i ostalim NUS sredstvima
- Prenamjena tla (uzurpacije)
- Neadekvatno odlaganje otpada na nesanitarnim i divljim odlagalištima
- Uz korištenje umjetnog gnojiva, pretpostavka je da u zemljištu može biti povećana koncentracija nitrata i fosfata
- Procjedne vode s divljih odlagališta (nepoznate količine)
- Ne vrši se mjerenje i analiza kvalitete zemljišta

4.4 Upravljanje, zaštita i korištenje šumskih ekosustava

Područje kojim Šumarija Kupres upravlja je sve ono područje Općine Kupres koje je okarakterizirano kao državne površine šuma i šumskih zemljišta, a zove se šumskogospodarsko područje „Kupreško“ (ŠGD „Kupreško“). ŠGP „Kupreško“ sadrži sedam gospodarskih jedinica za koje su urađeni elaborati (popis svih odjela i odsjeka s evidentiranom drvnom masom, prirastom, omjerom smjese i dr.) na koje je oslonjeno gospodarenje šumama. Ukupna površina ŠGP „Kupreško“ iznosi 26.843,50 ha što čini 46,90% od ukupne površine Općine Kupres. Ostalo otpada na poljoprivredna zemljišta, javne površine i šume u privatnom vlasništvu.



Ukupna drvena zaliha s kojom gospodari Šumarija Kupres iznosi 2 617 499 m³ od čega četinjače čine 2 038 865 m³ ili 78 %, a listača 578 634 m³ ili 22 %. Godišnji sječivi etat iznosi 49 450 m³ (ŠGO za ŠGP „Kupreško“ za razdoblje 2005 - 2014 godine). Trenutno nema gubitaka šumskog zemljišta, naprotiv povećavaju se šumske površine za oko 12 sadnica po m³ godišnje.

Lovišta na području Kupresa su podijeljena na tri djela odlukom Hercegbosanske županije o ustanovljenju lovišta (br.3/08): lovište - „Kupres-Kiprovača“, lovište - „Raduša-Ljubuša“, lovište - „Drežnica-Jelovača“. Prvo lovište pripada LD Tetrijeb iz Kupresa (28 897 ha), dok druga dva pripadaju Šumariji Kupres sa površinom od 28.092 ha. Ukupna površina lovišta iznosi 56.989 ha. Cijelo područje Općine Kupres ima vrlo dobre uvjete za bavljenje lovnom djelatnošću. U najnepovoljnijem položaju su ugrožene životinjske vrste koje su dotakle biološki minimum: srneća divljač, veliki tetrijeb, divokoza, zec, suri orao, sova ušara, potočna autoktona pastrmka, riječni rak, i mali tetrijeb.

Na šumsko gospodarskom području „Kupreško“ pošumljavanje se provodi sadnjom autohtonih vrsta četinjača kao što su: smreka, bijeli bor, crni bor, a u posljednje vrijeme i listačama. Usprkos svim poteškoćama i dalje se nastavilo sa pošumljavanjem te je u periodu od 1999-2009. godine pošumljeno 655 ha. Bespravne sječe se obično vežu za šumske krađe, dok je količina posječenog drveta 161m³ drveta (10%).

Problemi vezani za upravljanje, zaštitu i korištenje šumskih ekosustava su:

- Miniranost – 23.27%
- Požari – nemar stanovništva
- Ne postojanje vatrogasnog društva
- Bespravna sječa, nepoštivanje zakonskih propisa, samovolja
- Rad na crno - nedjelotvorna inspekcija rada

4.5 Upravljanje otpadom

Na području općine Kupres, ne postoje pouzdani podaci o količinama proizvedenog otpada. Procijenjena godišnja količina proizvedenog komunalnog otpada iznosi cca 1.396.125 kg, odnosno 1.396 t. U vrijeme zimske sezone povećava se količina komunalnog otpada zbog boravka turista u organiziranom hotelskom ili privatnom smještaju.

Na području općine Kupres, JKP „Kupres“ je odgovorno za prikupljanje i odlaganje otpada. Prema podacima dobivenim od JKP „Kupres“, tjedno se sa područja općine Kupres odloži cca 40 t otpada. Pokrivenost uslugom odvoza otpada je 80% (Kupres i prigradska naselja). Ostalih 20 % domaćinstava nisu obuhvaćena ovom uslugom, a nalaze se uglavnom u ruralnim dijelovima općine, odlažu svoj otpad na ilegalnim tj. divljim odlagalištima. Točna površina divljih odlagališta je nepoznata, a u 2011. godini od strane Službe za graditeljstvo Općine Kupres identificirano je osam velikih divljih odlagališta i nekoliko desetina manjih.

Trenutno se ne vrši selektivno prikupljanje otpada na području Općine Kupres. Općina Kupres ne raspolaže podacima o količinama građevinskog otpada niti otpada iz veterinarskih ustanova tijekom godine, dok iz se zdravstvenih ustanova odvozi 5kg otpada dnevno.

Odlagalište otpada na koje JKP trenutno odlaže otpad su Pakline (između Tomislavgrada i Kupresa), lokacija na kojoj je predviđeno izgradnja i regionalnog odlagališta. Međutim, s obzirom na nedostatak financijskih sredstava, radovi na izgradnji regionalnog odlagališta otpada još uvijek nisu počeli, a nije do kraja riješena niti projektna dokumentacija.



Oprema za zbrinjavanje otpada je zastarjela, što za sobom povlači i velike troškove za njeno održavanje. Na području Kupresa postoje dva vozila za odvoz otpada, stroj za metenje ulica, jedna cisterna za fekalije i jedna za vode, te rovokopač. Postavljeno je 60 kontejnera za prihvat miješanog komunalnog otpada kapaciteta 1,1m³ koji se nalaze ispred objekata za kolektivni smještaj i javnih ustanova.

Glavni identificirani problemi u oblasti upravljanja otpadom su:

- Nepostojanje regionalnog sanitarnog odlagališta otpada
- Nepotpuna pokrivenost područja uslugom zbrinjavanja otpada
- Na mjestima koja nisu obuhvaćena uslugom zbrinjavanja otpada nastaju tzv. divlja odlagališta
- Neadekvatno odlaganje građevinskog i industrijskog otpada
- Nepostojanje selektivnog sakupljanja otpada
- Neadekvatna mehanizacija i oprema JKP Kupres
- Niska razina svijesti lokalnog stanovništva o upravljanju otpadom i posljedicama neadekvatnog i okolišno neprihvatljivog odlaganja otpada
- U komunalnom redu nije riješeno da cijela Općina mora imati reguliran odvoz otpada

4.6 Zaštita prirodnog i kulturno-povijesnog naslijeđa

Na inicijativu Općinskog povjerenstva za zaštitu okoliša, kulturnog i prirodnog naslijeđa u zaštitu Državne komisije za graditeljsko naslijeđe 19. i 20. stoljeća kao nacionalni spomenik BiH, ušla je Crkva Blagovijesti Bogorodičine u Donjem Vukovskom. Također, zgrada prve Kupreške općine građena je 1913.godine, te je općinsko povjerenstvo predložilo Općinskom Vijeću Kupres donošenje odluke kojom bi se pod zaštitu stavili svi objekti izgrađeni od klesanog kamena kao jedna graditeljska i urbanistička cjelina. Između ostalog, nacionalnim spomenikom proglašena je i prapovijesna gradina i nekropola sa stećcima Ravanjska vrata (Donja i Gornja nekropola). Za upis na Listi svjetske baštine UNESCO-a nominirana je nekropola na Ravanjskim vratima.

Jedan od najupečatljivijih kulturnih događanja i simbola Kupresa su i "Dani kosidbe" na Strljanici koji se održavaju svake godine i to prve nedjelje u srpnju.

Od prirodnog naslijeđa izdvaja se najveće jezero u Kupreškoj općini, Lupoglavsko jezero (Kukavičko jezero) kod sela Kukavice, bogato pastrvom i rakom, te dva manja glacijalna jezera Turjača i Rastičevo. Ispod sela Rastičevo nalaze se fenomeni krša Japage, dok je iza Vukovske privije prisutan Šuplji kamen. Poseban osvrt i zanimljivost do današnjih dana je Kraljevac, izvor čiste prirodne vode i nalazišta lovačkih objekata kraljevske obitelji Kotromanić. Na području Općine Kupres posebno se ističe postojanje prirodnih rezervata rijetkog bilja kao što je na primjer žuta anemona (jablan), bijeli narcis ili sunovrat (zelenkada), visinski ljiljan, kao i ljekovito bilje: stolisnik (hajdučka trava), kantarion (Gospina trava), medvjede uho, majčina dušica itd., te mnogobrojne druge biljne i životinjske vrste.

U ovom dijelu Bosne i Hercegovine nalaze se najveća kraška polja (Livanjsko, Glamočko i Kupreško polje) sa još uvijek dobro očuvanom prirodnom slikom živog svijeta. Zajedno sa okolnim planinama (Kamešnica, Dinara, Cincar, Staretina, Šator, Vitorog i Raduša), koje karakterizira izrazito visok stupanj bioraznolikosti, ova kraška polja čine neponovljive geomorfološke i ekološke cjeline.

Od športskih i rekreacijskih prirodnih područja na području Općine Kupres postoje dva skijaška terena: Čajuša i Stožer.

Općenito, problemi po pitanju zaštite prirodnog i kulturno-povijesnog naslijeđa su:

- Devastacija prirodnih i kulturno-historijskih cjelina



- Neadekvatna zaštita, korištenje i održavanje spomenika prirode
- Neadekvatna zaštita i održavanje fonda prirodne baštine

4.7 Opskrba energijom i korištenje obnovljivih izvora energije

Općina Kupres se napaja elektroenergijom putem dalekovoda 110/20/10 iz pravca Bugojna i Tomislavgrada do transformatorskog postrojenja 110 KV. S ovog postrojenja se vrši napajanje transformatorske stanice 10/0,4 KV. Trenutno postoji 47 instaliranih transformatorskih stanica s ukupno 11.190 KVA. U Gradu Kupresu, u naseljima i industrijskim objektima instalirane su transformatorske stanice 10/0,4 KV, a napajanje se vrši 10 i 20 KV dalekovodima. U 2010.g., godišnja potrošnja električne energije (za 2.350 potrošača) je iznosila 11 000 000 kWh.

Na području Općine Kupres nisu prisutni neobnovljivi energetske izvori (npr. Tomislav, Bugojno), no postoji potencijal za korištenje obnovljivih izvora energije (voda, sunce, vjetar). Naime, utvrđeno je više zona koje zadovoljavaju potrebne uvjete za instaliranje vjetroelektrana – 6 lokaliteta. Rezervirane površine za vjetroelektrane na području Općine Kupres su:

- Područje sela Rastičeva (Rastičevsko jezero – Seka – Lisičjaci 182 ha 125 a i Mrnjatovac 150 ha 000 a)
- Područje sela Zlosela (Brižine – doline 281 ha 125 a)
- Područje sela Stražbenice (Amića doline – Mala Korita – Duga Kosa 885 ha 625 a)
- Područje sela Ravnog (Kozjača velika i mala 250 ha 000 a)
- Područje sela Brda (Debelo Brdo 790 ha 600 a)
- Turska mala (Plandišće 328 ha 100 a)
- Područje sela Donje Vukovsko (Suvoborje 365 ha 000 a) što ukupno sve iznosi 3.082 ha 725 a.

Za lokalitete Debelo brdo i Turska mala potpisan je ugovor o koncesiji s društvom Koncig d.o.o. Posušje koje je dobilo okolišnu dozvolu za izgradnju vjetroelektrana, dana 23.9.2010. godine, od federalnog ministarstva okoliša i turizma. Također, društvo „Kamen Dent“ d.o.o. Kupres je potpisalo koncesijski ugovor za lokalitete Velika i Mala Kozjača, Ravanjske vrata i Pakline te je dobilo, dana 27.1.2010. godine, okolišnu dozvolu za izgradnju vjetroelektrana od federalnog ministarstva okoliša i turizma.



5 VIZIJA OPĆINE KUPRES



Kupres, mjesto ugodna života, eko-grad zaposlenih ljudi, pun mladosti i razigrane djece, zadovoljnih stanovnika, sa bogatim društvenim, kulturnim i sportskim sadržajem, izgrađene infrastrukture, uređenih zelenih površina, igrališta, zgrada i prometnica, sa suvremenim načinom gospodarenja otpadom, razvijenim planinskim turizmom, prepoznatljivom proizvodnjom baziranom na domaćim resursima, ekonomskoj održivosti, te energetske učinkovitosti, prometno povezano u svakom smislu.





6 AKCIJSKI PLAN

ZAŠTITA KVALITETE ZRAKA

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 1 Zaštita i održavanje kakvoće zraka							
Operativni cilj 1.1 Uspostaviti sustav monitoringa kvalitete zraka (100% uspostavljen sistem 2017.g.)							
1.1.1	Periodično mjerenje kvalitete zraka putem mobilnih stanica unutar naselja i u blizini industrijskih postrojenja (angažirati akreditiranu laboratoriju/instituciju)	2012 - kontinuirano	Općina *	2.000 po lokaciji (cca 20.000/god)	Općinski proračun	-	Ugovor s akreditiranom institucijom; Parametri praćenja kvalitete zraka
Operativni cilj 1.2 Smanjiti emisije u zrak nastale paljenjem od strane nesavjesnih građana							
1.2.1.	Odluka o komunalnom redu - uvrstiti kontrolu emisije zraka	2012	Općinsko vijeće	-	-	-	Izmijenjena Odluka o komunalnom redu
1.2.2.	Uspostaviti sustav kontrole paljenja vatre na otvorenom	2012- kontinuirano	Općina *	12.000/god	Općinski proračun	-	Uveden 1 komunalni redar
1.2.3	Donijeti i implementirati program edukacije stanovništva o mogućnosti proizvodnje komposta iz ostataka trave, slame, piljevine i sl.	Kontinuirano	Općina * JKP Kupres	3.000/god	-	Ostali (NVO i druga grant sredstva)	Broj radionica po mjesnim zajednicama
Operativni cilj 1.3 Uspostava registra zagađivača							
1.3.1	Uspostaviti registar svih zagađivača zraka na području Općine Kupres	2015	Općina *	-	Redovni poslovi nadležne službe		Uspostavljen registar
Operativni cilj 1.4 Smanjiti neugodne mirise na farmi kod Riličkog mosta							
1.4.1	Ishoditi okolišne dozvole kroz inspeksijski nadzor	2014	Općina – odsjek za inspeksijske poslove, Ministarstvo graditeljstva, obnove,	-	Redovni poslovi nadležnih tijela	-	Broj ishodenih okolišnih dozvola



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
			prostornog uređenja i zaštite okoliša HBŽ, Ministarstvo okoliša i turizma FBiH				

*Služba za graditeljstvo prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu

**UPRAVLJANJE I ZAŠTITA VODNIH RESURSA**

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Korištenje i zaštita vode							
Strateški cilj 1. Poboljšati postojeći sustav vodoopskrbe							
Operativni cilj 1.1 Uvesti automatsko kloriranje vode (sa 0 na 3 klorinatora 2017.g.)							
1.1.1.	Nabaviti i instalirati 3 automatska klorinatora: a) Klorinator I b) Klorinator II c) Klorinator III	2012 2014 2016	JKP Kupres	50.000 50.000 50.000	Općina Kupres, JKP Kupres	Fond za zaštitu okoliša FBiH, Donatori	Broj instaliranih klorinatora
Operativni cilj 1.2 Smanjiti gubitke u sustavu vodoopskrbe u gradskom području za (sa 20% na 0% gubitaka 2014.g.)							
1.2.1	Izraditi projektnu dokumentaciju	2012	Općina – služba za komunalno i urbanizam, JKP Kupres	35.000	Općinski budžet, sredstva JKP Kupres	Ostali (Razvojne banke)	Izrađena projektna dokumentacija
1.2.2.	Izvršiti sanaciju dijela vodovodne mreže glavni vod linija voda – ulica Kupreške bojne – Iz projekta EIB Questionnaire za nove općine BHS	2014	JKP Kupres	180.000	Vlastita sredstva	Ostali (Razvojne banke)	Smanjenje gubitaka vode za 20%
1.2.3.	Ugraditi vodomjere svim registriranim korisnicima	2012	Općina – služba za komunalno i urbanizam, JKP Kupres	2.500	Korisnici	-	Broj ugrađenih vodomjera
1.2.4.	Nabaviti adekvatnu opremu za održavanje vodovodne kanalizacijske mreže	2012-2015	Općina Kupres, JKP	50.000	Vlastita sredstva	Ostali (Donatori)	Nabavljena adekvatna oprema
Operativni cilj 1.3 Donijeti odluku o zaštitnim zonama oko vodocrpilišta							
1.3.1.	Donijeti odluke o zaštitnim zonama oko vodocrpilišta (Hajdarevac, Točak i Šadinac)	2012	Općinsko vijeće	-	-	-	Donesena Odluka
Operativni cilj 1.4 Uspostaviti sistem redovne sanitarne kontrole i zaštite vodocrpilišta (sa 0 na 3 zaštitne zone vodocrpilišta)							
1.4.1.	Urediti zaštitne zone oko 3 vodocrpilišta (Hajdarevac, Točak i Šadinac)	2012 - 2017	Općina – služba za komunalno i	5.000	Općinski budžet	-	Uređene 3 zaštitne zone



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
			urbanizam, JKP Kupres				
Operativni cilj 1.5 Poboljšati način gospodarenja postojećim seoskim vodovodima							
1.5.1.	Donijeti odluku o načinu gospodarenja postojećim seoskim vodovodima	2013	Općinsko vijeće	-	-	-	Donesena Odluka
1.5.2.	Sanirati i održavati postojeću mrežu i izgraditi nove vodovodne mreže svih sela	2012-2017	Općina – služba za komunalno i urbanizam, JKP Kupres	200.000	Vlastita sredstva, korisnici	Ostali (Razvojne banke, donatori)	Duljina sanirane ili izgrađene mreže
Operativni cilj 1.6 JKP stabilno poduzeće							
1.6.1.	A) Potpisati ugovor i osigurati pomoć iz proračunskih sredstava od strane Općine (40%) B) Osigurati pomoć iz proračunskih sredstava od strane Općine (80%)	2014 2017	Općina – služba za komunalno i urbanizam	96.000 96.000	Općinski budžet	-	Potpisan ugovor
Operativni cilj 1.7 Uspostaviti registar potrošača							
1.7.1.	Uspostaviti registar potrošača i korisnika usluge vodoopskrbe u Općini Kupres	2015	JKP Kupres	3.000	Vlastita sredstva JKP Kupres	-	Uspostavljen registar
Operativni cilj 1.8. Uvesti u sustav nove potrošače u gradskim područjima Kupresa							
1.8.1.	Uvesti u sustav nove potrošače u naseljima Begovo selo, Odžak, Vilini kuća i Olovo	2015	Općina – služba za komunalno i urbanizam, JKP Kupres	15.000	Vlastita sredstva, korisnici	-	360 stanovnika, odnosno 210 novih priključaka na vodoopskrbni sustav
Operativni cilj 1.9. Uvesti u sustav vodoopskrbe novi rezervoar							
1.9.1	Izgraditi i pustiti u rad novi rezervoar kapaciteta 500m ³ /dnevno vode, na lokaciji Hajdarevac: A) 40% izgradnje realizirano B) 100% izgradnje realizirano, puštanje u pogon	2014 2016	Općina – služba za komunalno i urbanizam	250.000 500.000	Vlastita sredstva	Ostali (Razvojne banke, donatori)	Povećanje vode u sustavu za 500m ³ /dnevno



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 2. Poboljšati kvalitetu površinskih i podzemnih voda							
Operativni cilj 2.1. Izvršiti čišćenje svih vodotoka od krutog otpada (100% vodotoka očišćeno do 2017.g.)							
2.1.1.	Izvršiti čišćenje vodotoka od krutog otpada i regulacija svih vodotoka	2014-2017	JKP Kupres	100.000	Vlastita sredstva	Ostali (Fond za zaštitu okoliša FBiH, NVO)	Broj očišćenih vodotoka ili duljina očišćenog područja
Operativni cilj 2.2. Uspostaviti monitoring površinskih voda (100% do 2017.g.)							
2.2.1.	Angažirati akreditiranu instituciju za mjerenje kvalitete površinskih voda (2 puta godišnje)	2012-kontinuirano	Općina – služba za komunalno i urbanizam, JKP Kupres	5.000/god	Vlastita sredstva	-	Ugovor s akreditiranom institucijom
Operativni cilj 2.3. Uspostaviti registar zagađivača vode (100% do 2017.g.)							
2.3.1.	Uspostaviti registar zagađivača vodotoka u Općini Kupres	2015	Općina – služba za komunalno i urbanizam	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Uspostavljen registar
2.3.2.	Ažurirati bazu podataka o crnim jamama na području Općine Kupres	2014	Općina – služba za komunalno i urbanizam	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Ažurirana baza podataka
Strateški cilj 3. Uspostaviti okolišno prihvatljivi sustav upravljanja otpadnim vodama							
Operativni cilj 3.1. Povećati broj korisnika usluge odvodnje otpadnih voda (sa 70% na 90% 2017.g.)							
3.1.1.	Izraditi projektnu dokumentaciju povećanja obuhvata odvodnje otpadnih voda	2012-2013	Općina – služba za komunalno i urbanizam	100.000	Proračunska sredstva	Ostali (SIDA, Razvojne banke, ORIO program)	Izrađena projektna dokumentacija
3.1.2.	Izgraditi kanalizacijsku mrežu	2013-2017	Općina – služba za komunalno i urbanizam, JKP Kupres	250.000	Vlastita sredstva, korisnici	Ostali (SIDA, Razvojne banke, ORIO program)	Duljina izgrađene kanalizacijske mreže
Operativni cilj 3.2. Uspostaviti kolektor i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda – 1.faza							
3.2.1.	Izraditi projektnu dokumentaciju	2012	Općina, JKP Kupres, Federalno i Županijsko ministarstvo	150.000	Vlastita sredstva, Fond za zaštitu okoliša FBiH	Ostali (SIDA, Razvojne banke, ORIO program)	Izrađena projektna dokumentacija



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
3.2.2.	Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa za izgradnju kolektora i uređaja za prečišćavanje	2013-2014	Općina – služba za komunalno i urbanizam	50.000	Vlastita sredstva	-	Riješeni imovinsko-pravni odnosi
3.2.3.	Izraditi studiju utjecaja na okoliš	2012	Općina – služba za komunalno i urbanizam	40.000	Vlastita sredstva, Fond za zaštitu okoliša	Ostali (SIDA, Razvojne banke, ORIO program)	Izrađena Studija
3.2.4.	Dobiti sve potrebne dozvole i odobrenja	2014	Općina – služba za komunalno i urbanizam	Prema utvrđenoj cijeni	Vlastita sredstva, JKP Kupres	Nadležna ministarstva na nivou Županije i Federacije	Dobivene dozvole i odobrenja
3.2.5.	Obilježiti Svjetski dan voda (22.ožujak)	2012-kontinuirano	Općina - služba za komunalno i urbanizam	3.000/god	Općina Kupres, Fond za okoliš	NVO	Obilježen Svjetski dan voda prigodnim programom
Operativni cilj 3.3. Inspeksijska kontrola septičkih jama i rekonstrukcija nepropisano izgrađenih septičkih jama							
3.3.1.	Izrada plana aktivnosti	2012	Općina – služba za komunalno i urbanizam	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izrađen Plan
3.3.2.	Realizacija inspeksijskog nadzora i donošenje rješenja	2014	Općina – služba za komunalno i urbanizam	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Donesena rješenja
3.3.3.	Realizacija rekonstrukcije septičkih jama	2017	Općina – služba za komunalno i urbanizam i vlasnici objekata	Prema utvrđenoj cijeni	Vlasnici objekata	-	Broj rekonstruiranih septičkih jama
Operativni cilj 3.4. Izgraditi lokalne sustave odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u dislociranim naseljima koja nemaju mogućnost priključenja na centralni kanalizacijski sustav							
3.4.1.	Odrediti prioritete i pripremiti projektne prijedloge	2013	Općina – služba za komunalno i urbanizam	-	Redovni poslovi nadležne	-	Određeni prioritete i pripremljeni projekti



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
					službe		
3.4.2.	Izrada projektne dokumentacije za prioritetne zone	2014	Općina – služba za komunalno i urbanizam	-	Korisnici	-	Izrađena projektna dokumentacija
3.4.3.	Realizirati izgradnju lokalnih sustava odvodnje u prioritetnim zonama	2017	Općina – služba za komunalno i urbanizam	150.000	Korisnici	-	Broj izgrađenih lokalnih sustava odvodnje
Operativni cilj 3.5. Uspostaviti monitoring otpadnih voda iz privrede							
3.5.1.	U okviru okolišnih dozvola naložiti mjere smanjenja emisija kao i monitoring otpadnih voda prema zakonskim odredbama za sve registrirane zagađivače voda (mljekare, farme i druge privredne subjekte)	2016	Nadležna ministarstva na županijskom i federalnom nivou	-	-	-	Broj ishodenih okolišnih dozvola

**UPRAVLJANJE I ZAŠTITA ZEMLJIŠTA**

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 1. Unaprijediti kvalitetu upravljanja poljoprivrednim zemljištem							
Operativni cilj 1.1 Urediti mogućnost okrupnjavanja usitnjenog poljoprivrednog zemljišta							
1.1.1.	Normativno-pravno urediti mogućnosti, uvjete i načine okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta u skladu s zaštitom okoliša	2012	Općina - služba za gospodarstvo	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	-
1.1.2.	Izrada programa komasacije i povećanja iskorištenosti slobodnih poljoprivrednih površina	2013	Općina - služba za gospodarstvo u suradnji sa županijskim ministarstvom PVŠ	-	Nadležna ministarstva na županijskom i federalnom nivou	-	Izrađen program
1.1.3.	Definirati uvjete davanja poljoprivrednog zemljišta u zakup	2015	Općina - služba za gospodarstvo u suradnji sa županijskim ministarstvom PVŠ	-	Nadležna ministarstva na županijskom i federalnom nivou	-	-
Operativni cilj 1.2 Privesti zemljište kulturi – smanjiti degradaciju zemljišta u cilju povećanja obradive površine							
1.2.1.	Ažurirati program korištenja i rekultivacije poljoprivrednog zemljišta (poboljšanje fizičko-kemijskih i bioloških osobina zemljišta) u skladu sa principima zaštite okoliša	2012-2016	Općina - služba za gospodarstvo	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Ažuriran program
1.2.2.	Izrada programa sanacije i zatvaranja napuštenih kamenoloma	2014	Općina – služba za gospodarstvo Općina – služba za komunalno i urbanizam	-	Vlastita sredstva	-	Izrađen program
1.2.3.	Realizacija programa sanacije i zatvaranja napuštenih kamenoloma	2017	Općina – služba za gospodarstvo Općina – služba za komunalno i urbanizam	Prema pojedinačnim troškovima	Korisnici kamenoloma, vlastita sredstva	-	Broj saniranih i zatvorenih kamenoloma



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
1.2.4.	Ishoditi okolišne dozvole aktivnih kamenoloma	Kontinuirano	Nadležno ministarstvo na županijskom nivou	Prema pojedinačnim troškovima	Korisnici kamenoloma		Broj ishođenih okolišnih dozvola
Strateški cilj 2. Namjenski koristiti zemljište							
Operativni cilj 2.1 Izraditi Strategiju razvoja Općine Kupres							
2.1.1.	Izraditi strateški dokument razvoja Općine Kupres	2013	Općina – služba za gospodarstvo	40.000	Vlastita sredstva	-	Izrađena Strategija
Operativni cilj 2.2 Izraditi strategiju poljoprivrednog razvoja Općine Kupres							
2.2.1.	Izraditi strateški dokument ruralnog razvoja i razvoja poljoprivrede u Općini Kupres u skladu sa principima zaštite okoliša	2014	Općina – služba za gospodarstvo	40.000	Vlastita sredstva	-	Izrađena Strategija
Strateški cilj 3. Otkloniti rizik po ljudsko zdravlje i okoliš (100% očišćen prostor Općine 2017.g.)							
Operativni cilj 3.1 Očistiti cjelokupni prostor Općine od NUS sredstava							
3.1.1.	Očistiti prostor I kategorije	2013	Općina – služba za civilnu zaštitu*, BH MAK	3.5 milijuna	Općinski, kantonalni i federalni proračun	Donatori	Očišćen prostor I kategorije (ha)
3.1.2.	Očistiti prostor II kategorije	2015	Općina – služba za civilnu zaštitu*, BH MAK	3 milijuna	Općinski, kantonalni i federalni proračun	Donatori	Očišćen prostor II kategorije (ha)
3.1.3.	Očistiti prostor III kategorije	2017	Općina – služba za civilnu zaštitu*, BH MAK	30 milijuna	Općinski, kantonalni i federalni proračun	Donatori	Očišćen prostor III kategorije (ha)

**UPRAVLJANJE, ZAŠTITA I KORIŠTENJE ŠUMSKIH EKOSUSTAVA**

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 1. Poticati unaprjeđenje i održavanja ekološke i ekološko-socijalne funkcije šume od strane lokalne zajednice							
Operativni cilj 1.1 Periodično pošumljavanje goleti i požarom opustošenih područja							
1.1.1	Nastavak planskog pošumljavanja goleti	Kontinuirano	Šumarija Kupres	3% od ukupnog prihoda od prodaje drvnih sortimenata	Vlastita sredstva	Donatori	Pošumljena površina (ha)
Operativni cilj 1.2. Smanjiti bespravnu sječu							
1.2.1.	Pojačane kontrole od strane Uprave za šume	Kontinuirano	Šumarija Kupres, Uprava za šume, nadležna inspekcija	-	Vlastita sredstva	-	-
Operativni cilj 1.3 Osnivanje vatrogasnog društva							
1.3.1	Donijeti odluku o osnivanju Vatrogasnog društva	2013	Općinsko Vijeće Kupres	-	Vlastita sredstva	-	Donesena Odluka
1.3.2.	Nabavka potrebne vatrogasne opreme (vozilo, protupožarna oprema)	2014	Općina, nadležna služba, Županija	300.000	Federalno ministarstvo	Grantovi	Nabavljeno vozilo i potrebna oprema
Operativni cilj 1.4. Zaštita ugroženih životinjskih vrsta u šumi i u vodi							
1.4.1.	Monitoring zdravstvenog stanja divljači i svih životinjskih vrsta	2012	Šumarija Kupres, Zavod za javno zdravstvo, Veterinarske službe	20.000	Vlastita sredstva	EU fondovi	Izrađen i implementiran Monitoring plan
1.4.2.	Organizirati prihranu i prehranu životinjskih vrsta kojima je to neophodno	Kontinuirano	Šumarija Kupres, Lovačka društva	10.000	Vlastita sredstva	Donatori	
1.4.3.	Edukacija svih žitelja Kupresa o ugroženim životinjskim i biljnim vrstama	Kontinuirano	Osnovna i Srednja škola, Šumarija Kupres	1.000/god.	Vlastita sredstva	Donatori	Broj održanih radionica, javna kampanja



UPRAVLJANJE OTPADOM

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 1. Smanjiti rizik po okoliš i zdravlje ljudi							
Operativni cilj 1.1. Pojačati inspekcijski nadzor							
1.1.1.	Uvesti komunalnog redara	2013-2014	Općina Kupres*	12.000/god	Općinski budžet	-	Angažiran 1 komunalni redar
Operativni cilj 1.2. Povećati broj stanovnika obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem otpada koje je u nadležnosti JKP Kupres (sa 80% na 100% 2014.g.)							
1.2.1.	Izraditi Plan proširenja usluga prikupljanja otpada	2013	Općina Kupres*, JKP Kupres	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izrađen plan
1.2.2.	Povećati broj stanovnika obuhvaćenih organiziranim zbrinjavanjem otpada u urbanom dijelu i prigradskim naseljima (obuhvatiti dijelove vikend naselja – nabavka i postavljanje 20 novih kontejnera od 1100 l)	2013	Općina Kupres*	20.000	Općinski budžet	Ostali (SIDA, donatori)	Postavljeno 20 novih kontejnera 1,1 m ³
1.2.3.	Povećati broj stanovnika obuhvaćenih organiziranim zbrinjavanjem otpada u 5 naselja (Osmanlije, Zlosela, Otinovci, Goravci, Kuta, Malovan) – nabava i postavljanje 50 novih kontejnera od 1100l	2015	Općina Kupres*	50.000	Općinski budžet	Ostali (SIDA, donatori)	Postavljeno 50 novih kontejnera 1,1 m ³
Operativni cilj 1.3. Ukloniti velika divlja odlagališta otpada							
1.3.1.	Izvršiti lociranje svih divljih odlagališta	2012	Općina Kupres*, JKP Kupres, Županija	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izvršen terenski obilazak
1.3.2.	Izraditi Program uklanjanja divljih odlagališta	2012	Općina Kupres*, JKP Kupres, Županija	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izrađen program
1.3.3.	Ukloniti prva 4 velika divlja odlagališta, prema prioritetu	2012-2014	Općina Kupres*, JKP Kupres	250.000	Vlastita sredstva	Donatori	Uklonjena 4 divlja odlagališta
1.3.4.	Ukloniti druga 4 velika divlja odlagališta	2014-2016	Općina Kupres*, JKP Kupres	250.000	Vlastita sredstva	Donatori	Uklonjena 4 divlja odlagališta
1.3.5.	Ukloniti manja divlja odlagališta	Kontinuirano	JKP Kupres	20.000/god	Nadležno ministarstvo	Donatori	Uklonjeno 90% divljih odlagališta do 2017.g.



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Operativni cilj 1.4. Smanjiti paljenje otpada							
1.4.1.	Obuhvaćeno pod točkom 4.1.1.1.						
Strateški cilj 2. Smanjiti količinu otpada za finalno odlaganje							
Operativni cilj 2.1. Uvesti selektivno prikupljanje ambalažnog otpada							
2.1.1.	Pilot projekt odvojenog sakupljanja otpada (papir, PET, Al ambalaža) u urbanom dijelu Općine Kupres	2014	JKP Kupres	50.000/god	Općinski i županijski budžet	Ostali (Donatori, Fondovi, Lokalni i strani NVO sektor)	Implementiran pilot projekt
Operativni cilj 2.2. Povećati razinu odvojenog sakupljanja i zbrinjavanja ostalih vrsta otpada (sa 0% na 10% 2017.g.)							
2.2.1.	Dva puta godišnje organizirati akciju prikupljanja glomaznog otpada	2013	Općina Kupres*, JKP Kupres	5.000/god	Općinski budžet, JKP Kupres	-	2 organizirane akcije godišnje
2.2.2.	Jednom godišnje organizirati akciju prikupljanja električnog i elektronskog otpada	2013	Općina Kupres*, JKP Kupres	2.000/god	Općinski budžet, JKP Kupres	-	1 organizirana akcija godišnje
2.2.3.	Utvrđiti potrebe za kapacitetima za adekvatno zbrinjavanje ostalih vrsta otpada, a prema županijskom planu upravljanja otpadom i ostalim dokumentima višeg reda	2013	Općina Kupres*, JKP Kupres	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	U okviru općinskog plana upravljanja otpadom
Operativni cilj 2.3. Smanjiti udio biorazgradivog otpada koji ide na odlagališta (sa 0% na 15% 2017.g.)							
2.3.1.	Donijeti program edukacije stanovništva o kompostiranju biorazgradivog otpada iz domaćinstava	2012	Općina Kupres*	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izrađen program edukacije
2.3.2.	Implementirati program edukacije stanovništva o kompostiranju biorazgradivog otpada iz domaćinstava, po mjesnim područjima	2012-2013	Općina Kupres*, JKP Kupres	3.000/god	Općinski budžet, JKP Kupres	NVO	Broj radionica održanih po MZ; Smanjen udio biorazgradivog otpada koji ide na odlagalište za 15% do 2017.g.



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Operativni cilj 2.4. Povećati postotak adekvatnog zbrinjavanja medicinskog otpada (80% 2017.g.)							
2.4.1.	U suradnji sa županijskim ministarstvom zdravlja osigurati adekvatno zbrinjavanje medicinskog otpada iz Doma zdravlja Kupres	2013	Općina Kupres*, Ministarstvo rada, zdravlja, socijalne skrbi i prognanih Kantona 10	-	Općinski i županijski budžet	-	Povećan udio adekvatno zbrinutog medicinskog otpada na 80% 2017.g.
Strateški cilj 3. Uspostaviti infrastrukturu za integralno upravljanje otpadom (70% do 2017.g.)							
Operativni cilj 3.1. Donijeti izmjene i dopune postojeće Odluke o komunalnom redu							
3.1.1.	Donijeti izmjene i dopune postojeće Odluke o komunalnom redu koje uvode obvezu prikupljanja i odvoza komunalnog otpada u ruralnom području)	2012	Općinsko vijeće	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Usvojena Odluka od strane Općinskog vijeća
3.1.2.	Izraditi Plan proširenja usluga prikupljanja otpada u ruralnom području	2013	Općina Kupres*, JKP Kupres	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izraditi Plan proširenja usluga prikupljanja otpada
3.1.3.	Realizirati Plan proširenja usluga prikupljanja otpada u ruralnom području	2017	JKP Kupres	U skladu sa Planom proširenja	JKP Kupres	-	Realizirati Plan proširenja usluga prikupljanja otpada
Operativni cilj 3.2. Unaprijediti infrastrukturu za privremeni prihvat otpada							
3.2.1.	Zamijeniti dotrajale i neadekvatne kontejnere	Prema utvrđenoj dinamici JKP	Općina Kupres*, JKP Kupres	50.000	Vlastita sredstva	-	Broj zamijenjenih kontejnera
Operativni cilj 3.3. Unaprijediti opremu i mehanizaciju JKP Kupres							
3.3.1.	Nabaviti adekvatno vozilo za sakupljanje i odvoz otpada	2014	Općina Kupres*	250.000	Vlastita sredstva	Donatori, SIDA Nadležna ministarstva	Nabavljeno vozilo
3.3.2.	Uređenje uredskog prostora i nabavka uredske opreme	Kontinuirano	Općina Kupres *, JKP Kupres	20.000	Vlastita sredstva	Donatori, SIDA Nadležna ministarstva	Osiguran prostor i nabavljena oprema
3.3.3.	Nabavka opreme za čišćenje gradskih ulica	Kontinuirano	Općina Kupres *, JKP Kupres	100.000	Vlastita sredstva	Donatori, SIDA Nadležna	Nabavljena potrebna oprema



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
						ministarstva	
3.3.4.	Nabavka opreme za održavanje zelenih površina	Kontinuirano	Općina Kupres *, JKP Kupres	30.000	Vlastita sredstva	Donatori, SIDA Nadležna ministarstva	Nabavljena potrebna oprema
3.3.5.	Nabavka mehanizacije za komunalne radove	Kontinuirano	JKP	100.000	Vlastita sredstva	Donatori, Grantovi Ministarstva	Nabavljena potrebna oprema
Operativni cilj 3.4. Podizanje javne svijesti građana o problematici upravljanja otpadom							
3.4.1.	Edukacija stanovništva putem okruglih stolova i radionica o posljedicama neadekvatnog odlaganja otpada na okoliš i ljudsko zdravlje	Kontinuirano	Općina Kupres*, JKP Kupres, NVO	5.000/god	Općinski i županijski budžet	NVO	Broj održanih radionica godišnje
3.4.2.	Jednom godišnje održati informativno predavanje u osnovnoj školi sa tematikom adekvatnog upravljanja otpadom	Kontinuirano	Općina Kupres*	1.000/god	Općinski budžet	NVO	Broj održanih radionica godišnje
Operativni cilj 3.5. Izraditi općinski plan upravljanja otpadom							
3.5.1.	Izraditi općinski plan upravljanja otpadom koji je usuglašen sa planovima višeg reda	2014	Općina Kupres*	35.000-40.000	Općinski budžet	IFC, SIDA, UNDP grant	Izrađen Plan
3.5.2.	Implementirati općinski plan upravljanja otpadom	2014-kontinuirano	Općina Kupres*, JKP Kupres	-	-	Svjetska banka	Implementacija prema odredbama Plana
Operativni cilj 3.6. Nastaviti aktivnosti na uspostavi regionalnog sanitarnog odlagališta otpada							
3.6.1.	I faza uspostave regionalnog odlagališta otpada	2012	Općina Kupres u suradnji s općinama Prozor-Rama i Tomislavgrad	520.000	Vlastita sredstva	Ostali	Izrađena Studija Izrađena projektna dokumentacija Dobivene dozvole
3.6.2.	Nastavak aktivnosti na uspostavi odlagališta otpada	2013-2017	Općina Kupres Općina Prozor-Rama, Općina Tomislavgrad	Prema potrebama definiranim Studijom	Vlastita sredstva	Ostali (EU fondovi, Svjetska banka, SIDA)	

* Služba za graditeljstvo, prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu

**ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNO-HISTORIJSKOG NASLIJEĐA**

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 1. Aktivna zaštita prirodnog naslijeđa							
Operativni cilj 1.1 Zaštititi prirodna naslijeđa							
1.1.1	Napraviti popis prirodnih naslijeđa	2013	Općina – Služba za prostorno uređenje*	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izrađen popis
1.1.2	Napraviti odluku o zaštiti prirodnih naslijeđa Općine Kupres	2014	Općina – Služba za prostorno uređenje*, nadležni zavod	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Donesena Odluka
1.1.3.	Izrada elaborata zaštite prirodnog naslijeđa	2013	Općina- nadležna služba	10.000	Vlastita sredstva		Izrađen elaborat
Operativni cilj 1.2 Zaštititi ugrožene divlje i domaće životinjske vrste							
1.2.1	Napraviti popis ugroženih divljih i domaćih životinjskih vrsta	2013	Općina – Služba za prostorno uređenje*	-	Redovni poslovi nadležne službe	Grantovi	Izrađen popis
1.2.2.	Izraditi programe zaštite ugroženih divljih i domaćih životinjskih vrsta	2014	Općina – Služba za prostorno uređenje*	20.000	Općinski budžet, Fond za zaštitu okoliša	Grantovi	Izrađen program
1.2.3.	Monitoring zdravstvenog stanja domaćih i divljih životinja	2012-kontinuirano	Općina	10.000	N	Grantovi, Nadležna ministarstva	Izrađen i implementiran monitoring plan
1.2.4.	Organizirati prehranu i prihranu životinja	2012-kontinuirano	Općina, Šumarija	5.000	Šumarija, Fond za zaštitu okoliša	Šumarija, Lovачko društvo Grantovi Nadležna ministarstva	-
1.2.5.	Edukacija stanovništva o značaju zaštite ugroženih divljih i domaćih životinja	Kontinuirano	Škole, fakulteti	2.000/god	Šumarija	Grantovi, UNDP, Nadležna ministarstva	Javna kampanja ili broj održanih radionica
1.2.6.	Obilježiti Svjetski dan zaštite okoliša (5.lipanj)	2012-kontinuirano	Općina – Služba za prostorno uređenje*	3.000/god	Općinski budžet, Fond za zaštitu okoliša	NVO	Obilježen Svjetski dan zaštite okoliša prigodnim programom



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Operativni cilj 1.3 Zaštititi ugrožene biljne vrste							
1.3.1.	Napraviti popis ugroženih biljnih vrsta	2014	Općina – Služba za prostorno uređenje*	-	Redovni poslovi nadležne službe	Grantovi	Izrađena lista
1.3.2.	Izraditi programe zaštite ugroženih biljnih vrsta	2014	Općina – Služba za prostorno uređenje*	20.000	Općinski budžet, Fond za zaštitu okoliša	Grantovi	Izrađen program
1.3.3.	Monitoring zdravstvenog stanja biljnih vrsta	2012-kontinuirano	Općina	10.000	Proračun, Šumarija	Grantovi, nadležna ministarstva	Izrađen i implementiran monitoring plan
1.3.4.	Edukacija stanovništva o značaju zaštite ugroženih biljnih vrsta i gljiva	Kontinuirano	Škole, fakulteti	2.000	Šumarija	Grantovi, UNDP, nadležna ministarstva	Javna kampanja ili broj održanih radionica
Operativni cilj 1.4. Zaštititi tradicionalne proizvode							
1.4.1.	Očuvati i poticati proizvode od drveta, ploske, bukare, gusle i sl.	2012-kontinuirano	Općina	1.000	Općinski proračun, Šumarija	Grantovi, Nadležna ministarstva, NVO	-
1.4.2.	Očuvati i poticati izradu tradicionalnih pletenih proizvoda od ovčje vune (čarape, šorke šarce - narodne nošnje kraja)	2012-kontinuirano	Općina	1.000	Općinski proračun, Šumarija	Grantovi, Nadležna ministarstva, NVO	-
1.4.3.	Očuvati i poticati tradicionalne mliječne proizvode (kupreški sir (ovčji i kravlji), kajmak, kisela ovčija varenika i dr.), proizvode od mesa i meda, ljekovitih biljaka	2013-kontinuirano	Općina	10.000	Općinski proračun, Šumarija	Grantovi Nadležna ministarstva, NVO	-
Operativni cilj 1.3. Definirati zaštićena područja prirodnog naslijeđa							
1.3.1.	Napraviti popis područja prirodnog naslijeđa i fenomena koja treba zaštititi	2014	Općina – Služba za prostorno uređenje*	-	Redovni poslovi nadležne službe	Grantovi	Izrađen popis



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Operativni cilj 1.4. Povećati broj uređenih zelenih površina prostornim planom predviđenih za sport i rekreaciju							
1.4.1	Izraditi planove i programe uređenja, odabrati prioritete	2013	Općina – Služba za prostorno uređenje*	10.000	Općinski budžet	-	Izrađen plan
1.4.2.	Realizirati program uređenja prioriternih područja	2017	Općina – Služba za prostorno uređenje*	Prema utvrđenim troškovima	Općinski budžet	-	Broj uređenih prirodnih područja
Strateški cilj 2. Aktivno održavanje i promocija kulturno-povijesnog naslijeđa							
Operativni cilj 2.1 Usvajanje Odluke o zaštiti kulturno-povijesnog naslijeđa							
2.1.1.	Napraviti i usvojiti odluku o zaštiti kulturno-povijesnog naslijeđa Općine Kupres	2014	Općinsko vijeće	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Donesena Odluka
Operativni cilj 2.2. Zaštititi lokalitete kulturno-povijesnog naslijeđa							
2.2.1	Izraditi listu lokaliteta kulturno-povijesnog naslijeđa koje treba zaštititi	2014	Općinsko vijeće	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	Izrađena lista
Operativni cilj 2.3 Zaštititi poznata kulturno-povijesna naslijeđa							
2.3.1.	Valorizacija i istraživanje kulturno – povijesnih spomenika (tumulusi, stećci, arheološko područje Otinovci sa ostacima crkava iz V, XV i XIX stoljeća, uređenje zgrade HKD „Napredak“ i dr zgrada izgrađenih od kamena u gradu, crkva Blagovisti Presvete Bogorodice u Vukovsku i ostali spomenici kulture)	2014	Općina – Služba za prostorno uređenje*	10.000	Općinski budžet	UNESCO	Broj uređenih spomenika
2.3.2.	Izrada kataloga i promidžbenog materijala	2013	Općina-služba za prostorno uređenje	10.000	Vlastita sredstva	NVO	Izrađen katalog i promidžbeni materijal
2.3.3.	Zaštititi materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu kroz valorizaciju tradicionalne manifestacije „Dani kosidbe“ i CIOFF međunarodnog	2012-2013	Općina, JU za kulturu“Hrvatski dom“	50.000	Vlastita sredstva	UNESCO,EU kulturni fondovi, nadležna	-



R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
	festivala					ministarstva	
Operativni cilj 2.5. Unaprijediti ponudu Etnografskog muzeja kupreškog kraja							
2.5.1.	Nastavak realizacije projekta Etnografskog muzeja i arheološke zbirke	2012	Općina, JU za kulturu „Hrvatski dom“	300.000	-	Nadležna ministarstva na županijskom, federalnom i državnom nivou, EU kulturni fondovi	
2.5.2.	Napraviti popis eksponata koji nedostaju i njihovo prikupljanje	2012	Općina – Služba za prostorno uređenje, JU za kulturu “Hrvatski dom“	10.000	Općinski budžet	-	Izrađen popis nedostajućih eksponata
2.5.3	Adaptacija prostora za pojedine muzejske cjeline	2013	Općina – Služba za prostorno uređenje	50.000	Općinski budžet	-	Adaptiran prostor
2.5.4	Obrazovanje stručnog kadra za vođenje stručnih postava muzeja	2014	Općina, JU za kulturu	10.000	-	EU kulturni fondovi	Broj edukacija
2.5.5.	Napraviti promidžbeni materijal	2013 - kontinuirano	Općina – Služba za prostorno uređenje, JU za kulturu	3.000	Općinski budžet	-	Izrađen promidžbeni materijal
2.5.6.	Napraviti studiju o naslijeđu gastronomije	2013	Općina, JU za kulturu	10.000	Općinski proračun	UNESCO,EU kulturni fondovi, nadležna ministarstva NVO	Izrađena studija

* Služba za graditeljstvo, prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu

**ENERGETSKA EFIKASNOST**

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 1. Održivi energetska razvitak Općine Kupres							
Operativni cilj 1.1 Zamjena postojeće ulične rasvjete led rasvjetom							
1.1.1	Izrada projektne dokumentacije zamjene ulične rasvjete led rasvjetom	2012	Općina – služba za komunalno i urbanizam	10.000	Vlastita sredstva	-	Izrađena projektna dokumentacija
1.1.2	Realizirati zamjenu postojeće ulične rasvjete (led rasvjeta)	2015	Općina – služba za komunalno i urbanizam i Elektro Kupres	400.000	Općinski budžet, Elektroprivreda HZ HB	UNDP grant	Zamijenjena postojeća ulična rasvjeta LED rasvjetom – I faza do 2015.g.
Operativni cilj 1.2. Osigurati svu neophodnu pomoć investitorima u izgradnji vjetroelektrana							
1.2.1	Dogovoriti s investitorima plan aktivnosti	2012	Općina – služba za gospodarstvo	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	-
1.2.2	Održavati kontakte s „višim“ nivoima vlasti i prezentirati projekte	2012	Općina Kupres, Investitori	-	Redovni poslovi nadležne službe	-	-
1.2.3	Pristupiti prvoj fazi realizacije projekta	2013	Investitori	-	Investitori	-	-
Operativni cilj 1.3. Poticanje uvođenja obnovljivih izvora energije							
1.3.1	Napraviti studiju uvođenja biomase u javne objekte	2012-2013	Općina Kupres	20.000 - 30.000	Vlastita sredstva	UNDP grant, EBRD	Izrađena studija
1.3.2.	Energetski audit javnih objekata u Općini Kupres	2012	Općina Kupres	10.000	Općinski budžet	UNDP grant	Proveden audit
1.3.3.	Izraditi Održivi energetska akcijski plan Općine Kupres (SEAP)	2013	Općina Kupres	30.000	Općinski budžet	UNDP grant	Izrađen Plan
1.3.4.	Implementacija i monitoring provođenja aktivnosti SEAP-a	2014	Općina Kupres	Prema odredbama SEAP-a	Općinski, županijski i federalni budžet, Fond za zaštitu okoliša	EU fondovi, EBRD, EIB, KfW	Prema odredbama SEAP-a
1.3.5.	Uvođenje i postavljanje solarnih panela na javne objekte	2012-2013	Općina Kupres	30.000	Vlastita sredstva	UNDP grant	Broj javnih objekata na koje su



							postavljeni solarni paneli
Operativni cilj 1.4. Napraviti program informiranja građana i privrednih subjekata u vezi učinkovitijeg korištenja energije							
1.4.1	Educirati stanovništvo putem okruglih stolova i radionica o energetskej efikasnosti	Kontinuirano	Općina Kupres	5.000/god	Vlastita sredstva	NVO	Broj održanih radionica
1.4.2.	Osigurati informacije o praksama energetske efikasnosti za privredne subjekte	Kontinuirano	Općina Kupres	5.000/god	Vlastita sredstva	NVO	-
Operativni cilj 1.5. Poticati novogradnju tzv. štedljivih objekata							
1.5.1.	Napraviti pilot projekt u dogovoru sa izvođačima	2012	Općina – služba za gospodarstvo	10.000	Vlastita sredstva	-	Izrađen i implementiran pilot projekt
1.5.2	Dogovoriti način financiranja objekata	2012	Općina	-	Općinski proračun, kreditna sredstva banaka	Razvojne banke	-

**OKOLIŠ I ZDRAVLJE STANOVNIŠTVA**

R.br.	Mjera/aktivnost	Rok	Odgovornost	Potrebna sredstva (KM)	Izvor sredstava	Mogući vanjski izvor	Indikator
Strateški cilj 1. Praćenje oboljenja vezanih sa stanjem okoliša							
Operativni cilj 1.1. Uspostava registra oboljenja povezanih sa stanjem okoliša							
1.1.1	Napraviti popis oboljenja povezanih sa stanjem okoliša	2014	Općina – služba za komunalno i urbanizam, Dom zdravlja, Zavod za javno zdravstvo HBŽ	-	Općinski budžet Dom Zdravlja Kupres, zavod za javno zdravstvo HBŽ	-	Izrađen popis
1.1.2	Realizirati program praćenja oboljenja	2017	Općina – služba za komunalno i urbanizam i Elektro Kupres	10.000	Općinski budžet Dom Zdravlja Kupres, Zavod za javno zdravstvo HBŽ	-	Izrađen i realiziran program
1.1.3	Edukacija stanovništva o okolišnim faktorima koji utječu na zdravlje ljudi	Kontinuirano	Općina Kupres, škola, Dom zdravlja	10.000/god	Općinski budžet Dom Zdravlja Kupres, Zavod za javno zdravstvo HBŽ	-	Broj održanih radionica ili kampanja



6.1 Prioritetne mjere/projekti

Uzimajući u obzir nekoliko kriterija (okolišni, ekonomski i društveni), te realne mogućnosti Općine Kupres za realizaciju pojedinih mjera, radni tim je izvršio ocjenjivanje i izdvojio sljedeće prioritetne mjere/projekte:

Naziv projekta	Broj bodova
Izraditi projektnu dokumentaciju za kolektor i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda – 1.faza	218
1.faza uspostave regionalnog odlagališta otpada	217
Strateški dokument razvoja Općine Kupres	216
Izvršiti sanaciju dijela vodovodne mreže glavni vod linija voda Ul. Kupreške bojne	216
Izrada projektne dokumentacije za sanaciju gubitaka u sustavu vodoopskrbe u gradskom području	213
Izrada projektne dokumentacije zamjene ulične rasvjete led rasvjetom	211
Zamjena dotrajalih i neadekvatnih kontejnera	210
Uklanjanje divljih odlagališta	209
Nabava i instalacija 3 automatska klorinatora	205
Nabava opreme za održavanje zelenih površina	196
Čišćenje vodotoka od krutog otpada i regulacija svih vodotoka	196
Nabava mehanizacije za komunalne radove	195
Nabava adekvatnih vozila za sakupljanje i odvoz otpada	192
Strateški dokument ruralnog razvoja i razvoja poljoprivrede u Općini Kupres u skladu sa principima zaštite okoliša	185
Uvođenje i postavljanje solarnih panela na javne objekte	185
Zaštita materijalne i nematerijalne kulturne baštine kroz valorizaciju tradicionalne manifestacije „Dani kosidbe“ i CIOFF međunarodnog festivala	183
Očistiti prostor I kategorije od mina	157
Uređenje uredskog prostora i nabavka uredske opreme JKP Kupres	153
Nastavak realizacije projekta Etnografskog muzeja i arheološke zbirke	152
Projekt za izradu unutarnjeg uređenja i potpunog stavljanja u funkciju HKD „NAPREDAK“	149



7 PLAN MONITORINGA I EVALUACIJA

Lokalni akcijski plan zaštite okoliša (LEAP) Općine Kupres je standardizirani proces strategijskog planiranja na lokalnoj razini, a rezultat tog procesa je strategijski dokument koji treba služiti lokalnim zajednicama da na najbolji način zaštite svoj okoliš. LEAP-om se određuju prioritete zaštite okoliša, te vrši odabir najprikladnijih aktivnosti za rješavanje prioriteta problema na lokalnoj razini.

Zaštita okoliša je kontinuirani proces, a LEAP ne teži ispunjenju ambicioznih ciljeva rješavanja svih okolišnih problematika na području Općine Kupres, nego je tek korak ka preusmjeravanju Općine na djelovanje s ciljem zaštite okoliša, s akcentom na proces planiranja uz visok stepen učešća javnosti, gdje se lokalnoj zajednici daje proaktivna uloga.

LEAP je urađen u periodu prosinac 2010. godine – prosinac 2011. godine, usvaja se na period od pet godina i kao takvog usvaja ga Općinsko vijeće odlukom na sjednici.

Imajući u vidu ograničenja financijskih sredstava i raspoloživih institucionalnih resursa, aktivnosti predviđene LEAP-om neće moći biti realizirani bez angažmana, korištenja drugih izvora financiranja pored Općinskog budžeta (viši nivoi vlasti, međunarodne razvojne i financijske institucije, IPA sredstva, EU fondovi) i općinska uprava je obavezna poduzeti sve potrebne aktivnosti na osiguravanju ovih sredstava.

Implementacija LEAP-a vršit će se na osnovu godišnjeg provedbenog plana implementacije koji će bliže definirati aktivnosti i aktere, procjenu troškova i rokove izvršavanja, kao i odgovornosti za izvršavanje aktivnosti.

Godišnji provedbeni plan monitoringa implementacije LEAP-a priprema Radni tim za implementaciju LEAP-a koju odredi Načelnik. Radni tim trebaju sačinjavati :

- Šefovi službi zaduženih za provedbu LEAP-a
 - ✓ Služba za graditeljstvo, prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu
 - ✓ Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i imovinsko pravne odnose
 - ✓ Služba za gospodarstvo, financije i pitanja branitelja
- Direktor JKP „Kupres“
- Predstavnik NVO

Radni tim za implementaciju LEAP-a prati realizaciju provedbenog plana, prikuplja podatke, informacije, te priprema izvještaje o njegovoj realizaciji, analizira njegovo izvršenje i predlaže Općinskom načelniku mjere za njegovo izvršenje.

Općinske službe polugodišnje dostavljaju informacije, izvještaje i provedene analize o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana Radnom timu, koji zatim razmatra realizaciju LEAP-a na osnovu dostavljenih informacija, izvještaja i analiza, te vrši procjenu stepena implementacije LEAP-a.

Na osnovu provedenih analiza Radni tim radi Godišnji izvještaj o implementaciji akcionog plana LEAP-a kojeg dostavlja Općinskom načelniku i Općinskom vijeću na usvajanje.



Plan monitoringa za provedbu aktivnosti i mjera definiranih Akcijskim planom, pripremljen je u cilju praćenja aktivnosti, te vrjednovanja statusa aktivnosti. Planom je predviđeno održavanje sastanaka dva puta godišnje:

- Prvi radni sastanak u mjesecu svibnju na kojem Radni tim evaluira aktivnosti provedbe LEAP-a u tekućoj godini, pripremi izvještaj o stupnju implementacije, te, ukoliko moguće, predlaže korektivne aktivnosti u cilju poboljšanja učinkovitosti provedbe LEAP-a.
- Drugi radni sastanak u mjesecu rujnu na kojem se vrši ažuriranje Akcionog plana. Radni tim priprema Godišnji izvještaj o implementaciji LEAP-a za tekuću godinu, te ukoliko je potrebno, revidira Akcijski plan za narednu godinu. Također, Radni tim radi Godišnji provedbeni plan u kojem planira aktivnosti i sredstva potrebna za njihovu realizaciju u općinskom budžetu za narednu godinu.

PLAN MONITORINGA

Godina	Period	Siječanj-Ožujak			Travanj - Lipanj			Srpanj - Rujan			Listopad - Prosinac		
Godina 1 (datum)													
Godina 2 (datum)													
Godina 3 (datum)													
Godina 4 (datum)													
Godina 5 (datum)													

Godišnji izvještaj o implementaciji LEAP-a dostavlja se Općinskom vijeću na usvajanje. Godišnji provedbeni plan dostavlja se Općinskom načelniku do kraja rujna tekuće godine za narednu godinu. Općinski načelnik utvrđuje prijedlog provedbenog plana i dostavlja ga Općinskom vijeću na usvajanje. Godišnji provedbeni plan usvojen na Općinskom vijeću osnova je za programiranje i izradu planova rada općinskih službi, javnih poduzeća i javnih ustanova čiji je osnivač Općina.

Okvirna shema plana implementacije LEAP-a prikazana je tabelarno:

Plan implementacije LEAP-a za Općinu Kupres						
Datum: _____						
Aktivnost	Odgovornost/ Ime odgovorne osobe	Planirani rok izvršenja i cilj	Ostvareni nivo implementacije (%)	Indikator stanja (naziv)	Vrijednost indikatora	Komentari
<i>Unijeti naziv aktivnosti iz Akcijskog plana (dat primjer)</i>	<i>Unijeti iz Akcijskog plana</i>	<i>Unijeti iz Akcijskog plana</i>	<i>Procijeniti</i>	<i>Prema Stanju okoliša</i>	<i>Procijeniti vrijednost indikatora u trenutku monitoringa (kako bi se pratila korist implementacije i revidiralo stanje)</i>	
Primjer:						
Povećati broj stanovnika obuhvaćenih odvozom otpada u urbanom dijelu Kupresa	Općina Kupres	2014; 100%	50%	Pokrivenost područja uslugama prikupljanja i zbrinjavanja otpada	Sa 80% na 100%	



Ocjena uspješnosti provedbe predloženih mjera odnosno projekata ocjenjuje se u skladu sa indikatorima postavljenim u Akcijskom planu.

Mjerljivi indikatori pritisaka i stanja okoliša definirani u okviru izrade Izvještaja o stanju okoliša, kao i postavljeni ciljevi koje je potrebno dostići u planskom periodu, predstavljaju osnovu za praćenje uspješnosti cjelokupnog LEAP-a. Glavni indikatori pritisaka i stanja okoliša koje je potrebno pratiti navedeni su u donjoj tabeli:

GLAVNI INDIKATORI PRITISAKA I STANJA OKOLIŠA

Indikator	Godina		
	2011	2014	2017
Upravljanje i zaštita vodnih resursa			
Postotak stanovništva obuhvaćenog uslugom vodoopskrbe u urbanom području Kupresa	90%	94%	98%
Postotak gubitaka u vodoopskrbnom sistemu JKP Kupres	20%	0%	0%
Broj izvorišta pod sanitarnom zaštitom	0	2	3
Postotak stanovništva obuhvaćenog uslugom odvodnje otpadnih voda	70%	80%	90%
Upravljanje otpadom			
Postotak domaćinstava obuhvaćen uslugom zbrinjavanja otpada u nadležnosti JKP Kupres	80%	100%	100%
Postotak uklonjenih divljih odlagališta	10%	50%	90%
Postotak odvojenog sakupljanja i zbrinjavanja otpada	0%	5%	10%
Postotak smanjenog udjela biorazgradivog otpada koji ide na odlagališta	0%	5%	15%
Postotak adekvatnog zbrinjavanja medicinskog otpada	-	50%	80%
Postotak novih ili zamijenjenih infrastrukturnih komponenti	0%	50%	70%
Broj projekata (radionica) podizanja javne svijesti godišnje	0	3	6
Zaštita i korištenje prirodnih površina			
Postotak novih uređenih površina planom predviđenih za sport i rekreaciju	0	40%	70%
Energetska efikasnost			
Postotak javnih objekata obuhvaćen grijanjem na biomasu	0	10%	20%



8 REFERENCE

1. Prostorni plan Općine Kupres, 2003-2023.godine
2. Ribolovno gospodarska osnova za područje Općine Kupres, 2009.god.
3. Brojanje saobraćaja na magistralnim cestama Federacije BiH u 2009. god.
4. Izvješća o radu šumarije Kupres, 2010.god.
5. Master plan razvoja turizma na području Općine Kupres, 2009. god.
6. Mjesečni statistički pregled FBiH po županijama, 2010.god.
7. Šiljeg, A., Šiljeg, S., Šiljković, Ž. Stanje i tendencije razvoja turističke ponude Općine Kupres (BiH). 2010. Geoadria 15/2. 305-325.
8. Podaci publikacije „Kanton 10 u brojkama“, Zavod za statistiku FBiH, Sarajevo (2011)
9. Podaci Turističke zajednica HB županije – podružnica Kupres
10. Podaci Općine Kupres - Služba za graditeljstvo, prostorno uređenje, katastar, geodetske poslove i civilnu zaštitu
11. Podaci Općine Kupres - Služba za opću upravu, durštvne djelatnosti i imovinsko pravne odnose
12. Podaci Općine Kupres - Služba za gospodarstvo, financije i pitanja branitelja
13. Program gospodarenja poljoprivrednim zemljištem na području Općine Kupres, 2010. godina
14. Podaci ELKOM.d.o.o., 2011.godina
15. Podaci JKP Kupres
16. Podaci o kvaliteti vode za piće, Zavod za javno zdravstvo HBŽ Livno
17. Podaci Katastra Općine Kupres
18. Podaci Centra za uklanjanje mina u BiH - baza podataka BHMAIS (stanje 01.10.2011)
19. Podaci BH MAC, 2010
20. Podaci „Šumarije Kupres“
21. Podaci Doma zdravlja „Kupres“
22. Podaci Zavoda za zdravstveno osiguranje HBŽ, područni ured Kupres
23. Vjesnik 2010.god., Zavoda za javno zdravstvo HBŽ
24. Strategija zaštite okoliša Federacija BiH 2008-2018
25. Strategija upravljanja vodama Federacije BiH 2010-2022
26. Strategija razvoja turizma Federacije BiH 2009-2019



9 PRILOZI



PRILOG 1 – Projektne ideje

Projektne ideje su dostupne u formi zasebnog separata koji čini neodvojivi dio ovog dokumenta.



PRILOG 2 – Izvještaj o stanju okoliša Općine Kupres

Izvještaj o stanju okoliša Općine Kupres dostupan je u formi zasebnog separata koji čini neodvojivi dio ovog dokumenta.



PRILOG 3 – Forme anketa korištenih za ispitivanje javne percepcije o stanju okoliša



Upitnik za istraživanje javne percepcije o stanju okoliša

1. *Da li ste zadovoljni stanjem okoliša u vašoj općini?*
 - a) Jesam
 - b) Više jesam nego što nisam
 - c) Više nisam nego što jesam
 - d) Nisam
 - e) Nisam dovoljno upoznat
 - f) Nisu se izjasnili

2. *Da li ste zadovoljni stanjem životne sredine u vašoj mjesnoj zajednici ?*
 - a) Jesam
 - b) Više jesam nego što nisam
 - c) Više nisam nego što jesam
 - d) Nisam
 - e) Nisam dovoljno upoznat
 - f) Nisu se izjasnili

3. *Šta u Vašoj mjesnoj zajednici najdirektnije ugrožava zdravlje stanovnika ?*
 - a) Zagađen zrak
 - b) Zagađene površinske vode
 - c) Buka
 - d) Zagađeno zemljište
 - e) Otpad

4. *Ko po vašem mišljenju najviše zagađuje okoliš?*
 - f) Industrijski pogoni
(navedite koji)..... i podvucite čime (emisije u zrak-buka-otpadne vode, otpad)
(navedite koji)..... i podvucite čime (emisije u zrak-buka-otpadne vode, otpad)
(navedite koji)..... i podvucite čime (emisije u zrak-buka-otpadne vode, otpad)



- g) Lokalne kotlovnice
- h) Emisije iz kućnih ložišta
- i) Promet (podvucite šta vam najviše smeta: buka, emisije u zrak, otpadna voda sa cesta)
- j) Neadekvatno odloženo smeće
- k) Neadekvatno odvođenje otpadnih voda
- l) Nestašica vode za piće
- m) Loš kvalitet vode za piće
- n) Neredovan odvoz smeća
- o) Nešto drugo
- p) Ne izjašnjavaju se

5. *Koji su najveće okolišne prijetnje razvoju vaše općine*

- q) Zagađen zrak
- r) Zagađene površinske vode
- s) Buka
- t) Zagađeno zemljište
- u) Nepostojanje adekvatne infrastrukture za otpad
- v) Nepostojanje adekvatne kanalizacione infrastrukture
- w) Nedostatak kvalitetne vode za piće
- x) Nedostatak parkovskih rekreacijskih površina
- y) Nešto drugo

6. *Koje od gore specificiranih problema biste prvo rješavali (upisi uz broj 1. slovo pod kojim je gore specificiran problem za koji mislite da treba biti prvi prioritet, na 2. slovo za drugi, na 3. za treći...)*

Proritet 1.....

Proritet 2.....

Proritet 3.....

Proritet 4.....

7. *Koje bi mjere prioritetno trebalo poduzeti da bi se brzo poboljšalo stanje*

Proritet

.....

Proritet 2.....

.....

Proritet 3.....

.....

Proritet 4.....



8. *Da li ste spremni dati lični doprinos poboljšanju okoliša ?*

- a) Spreman sam bezuvjetno
- b) Spreman sam ako to ne iziskuje novčana ulaganja
- c) Spreman sam ako to ne iziskuje promjenu navika
- d) Spreman sam ako to i drugi učine
- e) Spreman sam ako bude zapriječena kazna
- f) Nisam spreman
- g) Nisu se izjasnili

9. *Kakav bi bio vaš lični doprinos poboljšanju okoliša?*

10. *Ocijenite ocjenom od 1 do 5 sljedeće preduvjete za lokalni razvoj u vašoj općini*

Preduvjeti	Ocjene													
	1		2		3		4		5		Uk.br.		Pr.ocj.	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Vodosnabdijevanje														
Odvodnja otpadnih voda														
Prečišćavanje otpadnih voda														
Prikupljanje bezopasnog otpada														
Prikupljanje opasnog otpada														
Tretman i konačno zbrinjavanje bezopasnog														
Tretman i konačno zbrinjavanje opasnog														
Parkovske i rekreacijske površine														
Čistoća zraka														
Sigurnost građana na javnom prostoru														
Čistoća površinskih vodotokova														
Uzgoj i prodaja zdravstveno ispravnih														
Čistoća i sigurnost hrane u uslužnim														
Čistoća prometnica i javnih površina														
Organizacija javnog prijevoza														
Efikasnost općinske administracije kod dobivanja potrebnih dozvola														



PRILOG 4 – Lista učesnika u izradi LEAP-a

Radni tim:

- Stjepan Herceg, načelnik
- Dario Čičak, koordinator
- Miro Pašalić, član radnog tima
- Zrinko Dumančić, član radnog tima
- Marija Batinić, član radnog tima
- Bisera Lozančić, član radnog tima
- Mato Čičak, član radnog tima
- Ile Dumančić, član radnog tima

Vanjski suradnici koji su dali doprinos izradi LEAP-a:

- Tihomir Popović, Zavod za javno zdravstvo HBŽ (javno zdravlje i sigurnost)

Aktivni učesnici na radionicama:

- Blanka Magaš, Općina Kupres
- Marko Mršo, Šumarija Kupres
- Snježana Ravančić, dječiji vrtić „Pahuljica“
- Marko Tovilo, “Fra Miroslav Džaje”
- Ivan Gašpar, radio Kupres

Konkurs za najbolji likovni rad:

- Učenici OŠ “Fra Miroslav Džaje” (48 učenika)
- Komisija: Goran Dizdar (predsjednik), Kristina Čičak (član) i Ružica Pašalić (član)
- Antonija Dumančić, učenica VIII b razreda
- Ilija Mihaljević, učenik II a razreda
- Marijana Batinić, učenica V a razreda

Ispitivanje javne percepcije o stanju okoliša:

- Lokalna zajednica (poslano 107 anketa, dobiveno 83 odgovora) - zaposleni u poduzećima, NVO sektor, građani, predstavnici mjesnih zajednica, te škola

ENOVA d.o.o. Sarajevo (tehnička podrška)

- Fethi Silajadžić
- Maja Maretić Tiro
- Azra Velagić
- Sonja Gebert
- Maja Čolović Daul
- Ajla Mujkanović
- Edmir Prašović